
S i s u s

	Saateks
Vaina Kukk	Suverõõm südames
Elsa Pikkor	Tammsaarest, kes lahkudes jäi
Erika Kiirats	Kutsuv õhtu
Vaina Kukk	Kevadine
Hiilja Alak	Hiinlastest ja konfutsionismist
Vaina Kukk	Õölüüra
Axel Munthe	Vanas tornis
Eha Rohtla	Ood põhjarannale
Elsa Pikkor	Kevadest kevadeni
Valja Laur	Peeter Tschaikovsky
Elsa Pikkor	Vallatu kevad
Maimu Väljaots	Üks tõestisündinud lugu
Elsa Pikkor	Leida Kibuvitsaga vestlemas
Eha Rohtla	Laupäeval
Karin Viegandt	Muljeid Axel Munthe „San Michele raamatust“
	Põgus pilk kaugetele randadele
	Kroonika

Sic itur ad astra!

J. Räsänen.

*Päänu 2. Gümnaasiumi, 2. Proögüm-
naasiumi ja 2. Reaalkooli direktor.*

Lotos

Toimetuse: *Elsa Pikkor, Vaina Kukk*
Kaas ja illustratsioonid: *L. Loosme*

Pärnu 2. Gümnn., Progümnn. ja
Reaalkooli ajakiri.

Nr. 1.

Mai 1940.

1. aastakäik

Saateks

Nüüd, kui toimetus on teinud oma töö ja annab selle ajakirja lugeja kätte, olgu talle kaasa üteldud vaid seda meie suurima soovina, et ta täidaks oma ülesande peamiselt teeavajana sel rajal, milleks on meie kooli kirjanduslik isetegevus. Kui ei olda valmis kogu jõu ja innuga tööraseks ületama, riskides ka teatavate võimalike kaotustega, ei saavutata iial midagi, mis ulatuks üle hariliku argipäeva mada-liku. Seda tahaksime ütelda kõigile noortele ja ka neile, kes järgnevail õppeaastail juhivad meie õpilaskonna isetegevust, ja loodame, et käesolev üritus on vaid alguseks paljudele-paljudele samalaadseile, mis oleksid järjest üha sisukamad ja väärtuslikumad ja millele saaks haarata kaasa töötama järjest suuremaid õpilashulki, et tunneksime end ühisena oma töös vaimsete varade taotlemisel.

Toimetus

Vaina Kukk.

Suvehõõm südames.

Vüüd karikakraist valendavad aasad
ja õitelõhnust joobund terve ilm.
Ma kõnnin keset lilli, päike kaasas,
mu ainsaks saatjaks taevast rändav pilv.

Vüib läbi lillerikkust kandva raja
mind mingi rahutu ja ergas kihk.
Sääl teispool taevaranna sinist maja
võibolla lõpeb tee, mu rännu siht.

Puud teede ääri ladvus kandvad päikest
ja linnud hõbehelmeid raputavad suust.
Kaks kollast liblikat, nii üsna väikest
üht lille ehivad kui kujud luust.

Mu südames on rõõme mitu sada
kui hellunult ma paitan õite päid.
Kui seitse päikest rinnas, lauldes mööda rada
ma tuuli kallistades rõõmsalt käin.

Ja alles siis, kui päev nii vaikselt kaugeb
ning eha punab üle maa ja vee,
suur palang vaikseks õnneks hilju raueb,
viib koju tagasi mind lillist valge tee.

Tammsaarest, kes lahkudes jäi.

Juba mitu kuud on möödunud ajast, millal ta järsku kadus ja meile tundus nii usutamatu, et enam kunagi ei avane homsele päevale vastu silmad, mis nukralt, kuid ometi nii soojalt olid vaadanud elu ja inimeste südameisse, ja et jäigistusid käed, mis on kirjutanud meile nii palju aardeina püsivaid lehekülgi.

On kirjutatud talle lugematuid järelhüüde ja kõik ajakirjad toovad temaga seotud pikki kirjutisi. Tammsaare varisemist on tunnistatud kui suurimat kaotust, mida Eesti on üldse pidanud andma vaimusangareist riikliku iseseisvuse ajal. Meile kõigile kõneles see kaotus midagi. Tammsaare mälestamine ei ole aga mitte üksnes seltskondlik lein tähtsa kadunu pärast, vaid igäüks, kellel on vähegi südamelähedased meie rahva vaimsed saavutised ja kellele üldse raamatusse kinnitatud inimõtted on võimelised midagi ütlema, tunneb seda kaotust omamoodi, tunneb selle järgi, millise koha Tammsaare sõnad temas on leidnud ja mida kaasa helisema pannud. Noortegi hulgas on kahtlemata neid, kes olid avanenud Tammsaare mõttekülluse avarusele ja sügavusele. Eriti valusasti tuntav pidi ta äraminek olema just neile, kes ta mõtteid armastasid, kes ootasid igakord nende mõtete sädelevaid kõrgusi haaravaid puhanguid, kust väljuvad sõnatergad lennutati kõige poole, mis näis avarale inimpilgule taunitav, mitte kui vaenlasele, vaid kui sõbrale, kes soovib parimat.

Ja meil noortel peaks olema eriti põhjus teda armastada kõige selle usalduse ja mõistmise eest, millest kõneleb Tammsaare kirjanduslik pärandus. Ta nukrast pessimismist särab läbi sügavalt julgustav, elu ja tööd ükskõik missugusena armastama innustav soojus. On hea lasta kõnelda tema ridadel tänapäeva sõjahäälte suminas ja hingata ta mõtete puhast õhku üldise ülekohtu, võimuiha ja petmiste keerises.

Tammsaare teab, et olgu ka lakkamatu riid Vargamäel, inimsüdamest ei kao ialgi igatsus kõrgema, õilsama ja puhtama järele. Ning seda usaldust, õrnust ja armastust ta puhtaimal, rikkumatul kujul otsib Tammsaare just noorte südameis. Ja ta leiab seal seda, mis ta oma teoseis kujundab oma loomingu ilusamaiks ja meelejäävamaiks lehekülgedeks. See on noore südame igatsus, mis väljendub romaanis „Tõde ja õigus“ imeilusas episoodis nelipüha hommikul, kui üle soode ja rabade kumisevad kirikukellad ja Vargamäe väravas istub karjapoiss kesk päikesesäralist kevadhommikut, surub näo vastu aeda ja nutab. Ja see väljendub isegi noore Indreku lihtsameelses aukartuses ja palvuvus imetluses arusaadamatu raamatu ees, milles ta tundis ainult sõna „paavst“, ent mida ta ometi hakkas armastama nagu mingit eluõnnistust, millele lähenemine näis ihal-

datava eesmärgina. See igatsus on ilus ja kui see olekski ainult noore idealismi utoopiline unistus, oleks sellelgi oma asendamatu veetus ja väärtus.

Kuigi Tammsaare lemmiknoored on enesesesüvenenud mõtisklejad, rikaste seesmiste varadega unistajad, ei ole nad kunagi elupelgurid ega kohku tagasi elu ühegi olukorra ees. Nad on töökad, ülesehitavad inimesed, kes ei karda ühegi töö raskust, aga kes ei taha töötada nagu orjad. Tammsaare mõistab hästi noorte vajadust põgeneda Vargamäe süngest, riidudest-vaenudest küllastunud õhkkonnast, mitte et otsida kergemat põlve, vaid et töötada ja luua kodu seal, kus võib pesapaika leida armastus, usaldus ja rõõm.

On inimesi, kes ei võta tõsiselt noorte loomulikku idealismi ja häid, saageli maailmaparanduslikegi sugemetega kavatsusi, kuid Tammsaare ei tee seda ja ka sellega võidab ta meie armastuse. Ta näitab, et kõigil eluajajärkudel on oma asendamatu tähtsus, ja ta paneb noored tundma, et elu ei alga sugugi tolle igatsetava homsega, kui ollakse juba enam-vähem täiskasvanud, vaid et elu on alanud ja me elame täna mitte sugugi vähem väärtuslikku elu kui aastate pärast.

Noortele usaldab Tammsaare teataval määral isegi vanade ja kogu elu mõjustamise, sest nad on ühendavaiks lülideks Vargamäe riius. Kogu eluea protsessis Andres Pearuga, kuid alles noor Indrek oli see, kes mõjus Pearusse kõige rohkem ja kõige sügavamale, kui ta soos, kus Pearu kõneles oma mesilasega, hüüdis talle oma lihtsa „Tere, teispere isa“.

Tammsaare usaldab noori, teades, et just usaldus on see, mille abil saavutatakse õiglust ja headust. Ja kui noor ei täidagi esialgselt temale pandud lootusi, tuleb Indrek viimaks ometi tagasi Vargamäele ning lõpetab töö, milles vana Andres nägi oma eluunistust. Uus sugupõlv kaevab Vargamäel kraavi, et võiks ära voolata vesi soost ja ühes veega kõik vaenud ja riidud, mis on lahutanud inimesi.

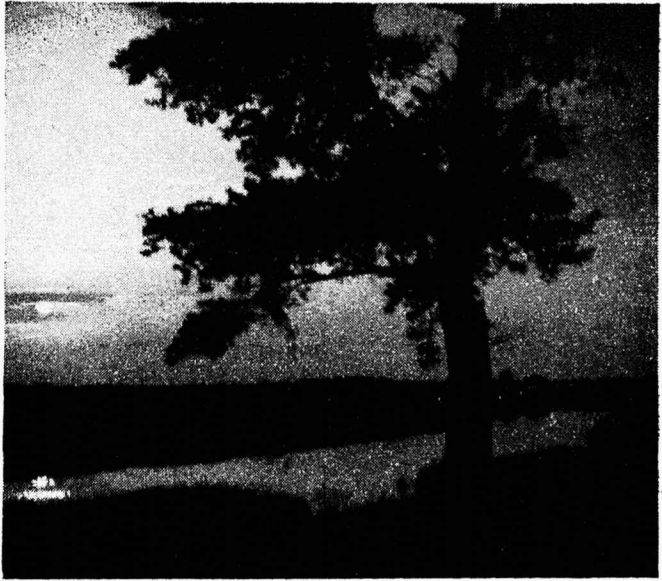
Niisugune on noor inimene Tammsaare nähtuna ja see sisaldab endas ka nõuded, mida Tammsaare on asetanud meile. Ja ta kõneleb meile armastusest ja usust elu vastu, armastusest inimese ja inimsuse vastu. See oli Tammsaare armastus ja usk, ja kui ta on läitnud meis mõne väikesegi parema mõttesädeme, tahtmise või teo, siis mälestame teda paremini kui pidulikes kõnedes, millede paatos oli talle kogu eluaeg võõras.

Meie saatus on meis enestes ja ei mttle elusündmused heida varju ega valgust sellele, vaid meie seesmisest valgusest oieneb, kuidas me kõike näeme, ja meie vormi järgi võtab juhtumus kaju.

Maurice Maeterlinck.

Evika Kiivats.

Kutsuv ähtu.

Suvised päeva rännak on jõudmas lõpule. Taevas on täis pehmelt punavat päikest, kuna üksikud pilvemügerikud hõõguvad roosakalt, sinakalt — eredavärviliselt. — Lahkuvad päikesekiired haaravad kinni puude ja põõsaste kroonidest, klammerduvad murule, sillerduvad loksual järvepinnal, embavad kõike, mida armastab Jumal. Järve kaldal asuva vana mõisamaja aknadki löövad eha valgel helendama nagu hõõguvad sõed tumedas ahjuavauses. Hoone lubjatud seinad muutuvad roosaks nagu punastava tütarlapse palged. Roosat soojust imbub läbi akende majasisemussegi. Veidrad laigud jäävad peatuma seintele, põrandale, laele, mööblile. . . Kogu õhk on läbi imbutatud loojuva päikese punaga.

Suures mõisamajas on vaikne. Ainult tasane hingamine, mis tuleb suurest vanamoelisest toast, julgeb segada hääletut rahu. Pruunis tammepuust voodis lebab haige ja hingab sügavalt. See on noor, üsna noor ja habras tütarlaps. Ta tumedate juuste ja kitsa näoga pea lebab liikumatult valgel padjal. Hele silmapaar tumedate kulmuribade all liigub kiiresti, jälgides päikesevarjude lustlikku mängu. Ta kõhn kael on mässitud pehmesse salli, kuna öösärgis ülakeha on vabastatud paksu teki alt. Kõhnukesed käed näpivad tekivoltides, kust vabaneb aega-ajalt päikeselt poetatud kulda. Ta ajab aeglaselt jaladki paljaks ja siputab neid. Teki all on ju nii lämmatavalt kuum, et hiigipiisad otse pärlistuvad nahale. Kaua ei läbe ta siiski hoida jalgu väljas, vaid tõmbab need peagi sooja katte varju. Hääl on lebada nii — jalad sirgelt vastu voodijalutsit, pea puhkamas pehmel padjal ja silmad jälgimas päikese teid. Rahul, üsna rahul on praegu haige tütarlaps Virje.

Virje on lebanud siin suures voodis juba mitu pikka päeva ja veel pikemat ööd. Igavad ja pika'l tunduvad päevad, kuid veelgi halvem on lugu öö-

dega. Kui palju peab Virje siis end käänama, et kehal oleks hea ja et pea ei tuikaks nii valusasti ega palavus tapaks liikmeid. Niipea kui Virje heitis voodisse, teadis ta, et olukord on halvem, kui karta võis. Järk-järgulised kuumusehood piitsutasid keha, kuna jalad värisesid külmast. Kraadiklaas näitas 40°. Virje meeled tõmmati kui umbsõlme ja keha vajus punasesse uttu. Ta püüdis rabeleda, kuid nägematud köidikud sidusid käsi ja jalgu, ja näljane valu näris peas...

Alles teist nädalat suvitab Virje siin järvekaldal ja juba viiendat päeva lesib ta haigevoodis. Ühel ööl, kui värskes udus pesitses salapära ja järve pind helkis võikjalt, käis Virje koos teiste mõisamajas elutsevate noortega järves ujumas. Järgmisel hommikul ta oli sunnitud jääma voodisse. Haigus võttis Virje oma valdusse. Virje nõrgad liikmed olid liiga vastuvõtlikud suveöö salalikule niiskusele.

Arst külastas Virjet. Ütles, et Virje on külmetanud end ja peab jääma nädalaks voodisse. Ütles ja läks. Virje lamab juba viiendat päeva siin ja ootab tervist. Aeglaselt tuleb see, kuid siiski tuleb. Täna on Virjel juba üpris parim ja palavikki taganeb normaalsesse raami.

Täna julgetigi ta seepärast üksinda jätta, et palavik näitas reaktsiooniteed. Teised kõik, noored ja vanad, läksid suvepidule. Kui meelsasti oleks Virjegi läinud. Ta armastab ju nii väga tantsida rohelisel murul ja naerda koos teistega suve lustakat naeru. Virje on kurb, et peab lebama üksinda rusuvas vaikuses. Milline imelik vaikus!

Virje pöörab aeglaselt pead. Ta tume juuksepuhmas vajub segavalt põsele. Kärsitu liigutusega ta lükkab selle taha. Virje käsi peatub tahtmatult juukseis, kuna silm saadab pika pilgu aknale. Läbi akna tungib roosalt helkiv puna. Ere valgus muutub üha punasemaks. Ikka suurema hooga vallutab ta sünget tuba. Juba tunneb Virje, kuidas soe valgus värvib temagi põski, nägu, kaela, käsivarsi ja imbub läbi paksu tekigi. Virjel on nii õndsalikult hea. Ta tunneb põskedel puna süvenevat ja roosa õhk vööpab üha tugevamini huuli. Meelekohtadel hakkab laulma tasa kilk ja kogu keha suriseb magusalt.

Veel tugevamini kinnitab Virje vaate aknale. Mahlakad varjud libisevad eesriietel. Nad sirutavad käsi ja jalgu ikka plastiliselt, ikka rütmis. Virje on kui võlutud. Niiske suu avaneb ja aitab silmadel vaadata ilusat tantsu. Ta surub käed tugevasti voodipõhjale ja sirutab käsivarsi, et pea võiks vaadata kaugemalegi — aknast välja. Ta näeb eemal helkivat järve metsaviiru varjutusel ja kõrgel punavat taevast. Kõik, kõik on täna nii kutsuvalt punane. Akna ees seisva määratu tamme lehekrongi on kui punav oreool. Erutavalt mõjub Virjesse see suveõhtu kiirgav valgus. Ta ei näe enam vana tuba, ei tunne igavat valu peas ega kuule sünget vaikust. Vaikuski on kutsuv, meelitav. Virjel on nii rässav tuju sisimas. Tahaks karata voodist. Tahaks joosta sinna, kuhu kutsub punav päike. Kuid Virje teab, ta peab jääma siia, peab lamama rahulikult teki all. Arst oli ütelnud seda ja emagi oli kinnitanud sama. Virje teab isegi, et see on parim, mida ta teha võib.

Ta pöörab pea kiusatuslikult vaatelt. Ometi ei saa ta rahu. Ikka ja ikka end unustades pöörab ta pead ja vaatab ahvatlevat puna.

Ei, Virje ei suuda enam, ta ei tahagi enam lamada siin tegevusetult voodis. Ta tahab näha suurt puna. Tahab näha seda näost näkku ja tahab katkuda virvendava vee jahedat karmust. Ei, tõesti ta ei viivita enam. Järsu tõukega lükkab Virje eemale sooja teki ja tõmbab peened jalad selle alt välja.

Tasa, üsna tasa asetab ta ühe jala vaibale ja lisandab sellele peagi teise. Nüüd seisab ta püsti. Liikmed on nõrgad lamamisest ja pea käib ringi kui vurr. Peagi saab ta küllaldast kindlust ja sammub paljaste jalgade tatsudes kapi poole, et võtta sealt hommikmantlit keha katmiseks. Õhukene öösärk liibub ümber keha, seob jalgu ja takistab kõndi. Ta tõmbab suure rutuga mantli selga, litsub pehmed tuhvlidki jalga. Pöörane palavushoog vapustab keha. Virje ei tunne seda. Ta tahab ruttu välja. Ainult punetav õhk valdab ta meeli.

Kiire sammuga läbib ta saali ja avab väljaviiva klaasukse. Lembe suveõhtu embab teda. Virje peatub sammaldunud kivitrepil, kust viib tee otse paadisillale. Silmade särades seisab ta seal ja hingab värsket õhku. Õigemini ta neelab seda. Keha saab uut jõudu, rind hakkab kiiremini tuksuma. Süda taob kui hirmunud linnukene. Tahab nagu põgeneda ja peksab tugevasti, üsna tugevasti.

Ihhu valgub hõõguvat soojust. Nahk hingab välja tulist auru. Virje vaevalt märkab seda. Ta ei tunne, et ta hingeõhk on kui tuline leitsak, mis paneb hõõguma põsed ja värisema ripsmed. Ta vaevalt tajub oma südame metsikut mässu. Virje pole ometi häige! Oh ei, Virje oli täna hommikul nii terve ja ega teda nüüdki palavik valda!

Virje jookseb trepist alla järve suunas. Samm on vankuv, kuid kerge. Ettevaatlikult astub ta kõikuvale paadisillale. Ta tahab näha virvendavat vett üsna ligidalt. Tahab seda käega katsuda. Virje laskub põlvili sillale ja kummardub üle serva katsuma varjundirikast vett. Aeglaselt langeb käsi vette. Algul libisevad sõrmed, siis käsi ja lõppeks pool käsivartki. Vesi on sumedalt soe. Virje tulise käe kõrval tundub see aga üsna külmana. Virjele meeldib hoida kuumat kätt vahutavas vees. See on nii sõnulseletamata mõnus.

Lõppeks tõmbab ta käe välja. Pea tuikab veidikene, kui ta enese püsti ajab. Ta toetab end käsipuule. Siis valdab teda hea idee. Miks seista sillal, kui paadid seisavad siin ootusvalmilt.

Rohkem mõtlemata astub ta raskesse kaluripaati, mis puhkab sõiduväsimusest. Vaevalt saab Virje puutada jalaga paati, kui see juba lööb kahtlaselt kõikuma. Teda väristab võpatus. Kiiresti laskub Virje istmele. Paat on seotud silla toe külge, nii et vabanemist pole karta. Kohmakad mõlad lesivad paadis ja ootavad aerutajat. Virje vaatab mõlasid ja siis paati. „Kui läheks sõuaks natukene“, libiseb ahvatlev mõte läbi pea. Juba asetabki ta tugevad mõlad kohtadele ja vabastab paadi. Sõit algab.

Mõlad on rasked ja samuti paat. Virjel ei teki hetkekski kahtlust, et ta nõrgad liikmed võiksid hakata protestima. Ta tunneb otse üliinimlikku jõudu lihastes ja tahet liikumiseks. Kohmakalt tõmbab ta aerudega mööda värisevat järvepinda. Aeglaselt tõusevad ja vajuvad mõlad. Iga korraga tõmbavad nad tüki järve ihust ja pillavad selle purustatult tagasi. Aeglaselt liigub paat. Virje tähelepanu on koondunud tumedale metsaviirule punava taeva foonil. Mustjalt helgib mets. Tumedamaks värvub helkiv õhki. Nagu läbi suure sõela langeb udukarva ainet õhku. Punakas helk kahvatub, tõmbub tagasi, põgeneb. Virje ei lase tal veel lahkuda. Virje tahab veel tunda ta hõõguvat lõõska oma näol. Kirglikult hoiab ta kinni lahkuvast päikesekirtest. Surub oma pikliku lõua ette, sulleb silmad ja ootab lahkuvate kiirte jumalagajätku. Ta tunneb, kuidas päikesekiired embavad teda. Tunneb neid suudlevat oma õhetavaid huuli. Tunneb neid silitavat oma tumedat pead. Tunneb suudlusi näol, kätel, juustel. . .

Veel kord silitavad need ta tumedat pead ja siis algab pagu. Virje istub ikka veel suletud silmi. Mõlad lohisevad suisa mööda vett. Virje ei jõua enam sõuda, endine tugevus on kadunud. Ta tõmbab aerud paati ja laseb paadil omapead liuelda. Ta tunneb magusat rammetust kehas. Virje sirutab jalad ette ja tõukab selja sirgeks. Nii jääb ta kuulama õhtu jutustust. Kuuleb, kuid õhk heliseb kui viulipoogna tõmmete all. Nõtked keeled värisevad, kutsuvad, nutavad. . . Virje hoiab hinge kinni. Ta õhetav nägu tuksub rahutult ja ninasõõrmed värisevad. Virje sukeldub unistusesse. Ta unustab haiguse, unustab suvise õhtu ja mõtted kanduvad igatsusesse. Paat aga liugleb edasi, oma tujudest kantud. . .

Järsk tõuge äratab Virje mõtetest. Kohkunult avab ta silmad. Õhk on muutunud üpris tumedaks ja järvepind läigib kentsakalt. Kaua on Virje viibinud unistuste püüinises. Kaugelt kumab hele mõisamaja. . . Virje märkab õudusvärinaga, et on sõitnud paadiga madalikule. Kuidas saada lahti paati liivastest pinnast? Ta tõuseb püsti. Ta keha on vaevatud, kui oleks ta teinud sunnitööd. Ta võtab paadist mõla ja püüab sellega tõugata paati sügavamasse vette. Ta tõukab kõigest jõust. Iligi roomab mööda keha laiali, kuid paat ei liigu. Lootusetult istub ta paati ja pisarad valguvad silmi. Ta ei või ometi terveks ööks siia jääda. Ta ei leia muud nõu, kui võtab tuhvliid jalast ja asetab hommikmantli paati. Öösärgi käärib ta reiteni ja ronib siis üle paadi serva vette. Vesi tundub külmana. Öösärk langeb vette. Teda ei huvita see. Ta tahab vaid sooja voodisse. Tugeva tõukega lükkab ta paadi liikuma. Niipea kui see on sügavamas vees, tahab ta ronida paati, kuid see peatub jällegi liivasel pinnal. Virje on meeleheitel. Ta laseb enese üleni vette ja hakkab jalgadega sibades tõukama paati. Paat liigub välja kardetavast kohast. Virje hoiab kramplikult kinni paadi servast. Pika võitluse järele pääseb ta paati. Ta on üleni märg. Ruttu tõmbab ta mantli selga ja püüab tuhvleidki suruda märgade jalgade otsa. Kõhnad liikmed värisevad külmast. Virje nägu tõmbub kaameks. Silmade läige muutub haiglaselt säravaks. Ta tunneb kehas palavikku. Liikmed muutuvad jõuetuks ja lihastes puudub pinget. Suure vaevaga võtab ta aerud ja hakkab sõudma kalda poole. Väsinult, üsna pikkamisi liigub paat õhtu hämaruses. Virje ei jõua enam. Meelekohad tuikavad ja sisemusest tõuseb naljakas valu. Virje puhkab ja sõuab, sõuab ja puhkab. Ja paat liugleb aeglaselt kalda suunas. . .

Niipea kui Virje viimase mõlalöögi on andnud, tunneb ta viimase jõu raugemist. Vaevaliselt seob ta paadi kinni. Tal on halb, nii pööraselt halb. Võnkuval sammul ronib ta paadisillale. Kogu jõud on kehas kadunud. Virje ei tea enam, miks ta sammub ja kuhu ta sammub. . . Virje jalg astub rohusel pinnal. Ta näeb mõisamaja valendavat seinu õhtuhämaruses. Ta tahab jõuda sinna, sinna. . . Mõte katkeb. Virje silmade ees tantsib kujutu vari. Ta püüab seda peletada. Vehib kätega ja teeb kurja häält. Kuju muutub aga üha jõhkraks. See mässib end punasesse uttu ja tantsib Virje silmade ees. Neid koguneb üha juurde. Virje püüab neid tabada, kuid nad on kättesaamatud kui mõistmatud tujud. Virje sammub vapralt edasi, juba valendab mõisamaja valge sein üsna lähedal. Järsku komistab ta mingi kõva eseme vastu ja kukub maha. Ta näeb veel musti kujusid tantsimas silmade ees, kuid siis kaob kõik musta unustusse.

10 Saabumas on öö. . . Punav taevaäär on vahetanud värvi. Helendav õhk muutub öiselt jahedaks. Üle metsa ja järve langeb piimjas udu nagu õrn valge

pruudiloor. Järve tasapind helgib tumedalt, müstiliselt. Kaldal kummitab valge mõisahoone. Ta seinad helgivad pimedas öös enam kui päevavalgel. Ta on kui valgest vahast ehitatud nõialoss. Suured mustavad aknad vaatavad täis hirmu ja õudust.

Mõisamajas läheb elavaks. Aknad löövad särama ja seest kuulduv rääkimist ja kisa. Pidulised on jõudnud koju.

Suur segadus valdab piduliste meeli. Haige Virje on voodist kadunud. Nad otsivad läbi kõik toad, kuid ei leia teda. Nad siirduvad lõppeks välja ja leiavadki Virje lamamas niiskel rohul, suu pööratud vastu maad. Hellalt tõstavad nad ta kätele ja viivad tuppa. Virje on vapustatud palavikuhooost. Ta meelemärkus on kadunud ja tasa sonib ta: „Punane... nii koledalt punane õhtu... Mine... Ma ei tule... ei saa... ei... ei...“

Kui kõik need, kes võivad pidada end õnnelikeks, avaldaksid üsna lihtsalt oma rahulolu põhjused, siis oleks ilmne, et vahe kurbuse ja rõõmu vahel pole kunagi muud kui vahe pisut naeratlevama, pisut valgustatuma leplikkuse ja vaenulise ning sünge orjastamise vahel, kitsa ja kangekaelse elukäsituse ja harmoonilise ja avara elukäsituse vahel.

Maurice Maeterlinck.

Kevadine.

Jälle mu südame valged
õied õitsele löid.
Jälle kord kevade alged
uusi aimusi tõid.

Valgeisde õilmeisde kulgeb
väsinud südame retk.
Uuesti panna mind julgeb
rõõmlema hunnitu hetk.

Kätel nüüd kannavad tuuled
mõtteid, mis õitsemisehoos,
nõnda, et laulvaiks me huuled
vetega joobuvad koos.

Liblikalendudeks hajub
kurbuse kahvatu palg.
Tuikavat õnne vaid tajub
mullast teed hellitlev jalg.

Kõikjale naeravad rõõmud,
punased lilled peas,
kevadest rüübatud sõõmus
õnne ja aimuste seas.

Kauaks küll õitsevaid aegu?
Kauaks küll rõõmude teid?
Nüüd, ah, vaid hõiskavat naeru,
laulda ja joobuda, neid!

Hiinlastest ja konfutsionismist.

Värviliste rahvaste kultuur on teiseilmelisem, kui seda on eurooplaste kultuur ja tsivilisatsioon, kuna nende iseloom, nende mentaliteet on hoopis erinev. See raskendab värvilisist inimesist arusaamist, nende hindamist, ja arvatavasti selle tõttu suhtuvad valged neisse sageli põlgusega ja üleolekuga. Tegelikult ei ole aga midagi, mis õigustaks valgeid pidama endid paremaiks teistest inimestest, eriti kollase tõu liikmeist.

Huvitavamaid ja vanemaid kultuurrahvaid on hiinlased. Nende kultuur on palju vanem kui eurooplaste oma. Selle põhilaad on jäänud alati samaks, baseerudes traditsioonide ja esivanemate austamisel. Euroopa arengus on olnud suuri murranguid ja tagasilangemisi (näit. kreeka-rooma kultuur hävis barbarite võimulepääsul), aga hiina kultuur oli nii tugev, et ta barbaarsed vallutajad kultuuristusi.

Rahva eluviise ja ühiskondlikke asutusi, mis on hiina kultuuri alused, aitasid muutumatuna säilitada T'son Li eeskirjad (XII s. e. Kr.) ja kuus sajandit hiljem tekkinud konfutsionism. Kung-fu-tse kanoonilistes raamatutes ei räägita imedest ega igavesest elust teises maailmas ning ei filosoferita metafüüsiliste probleemide üle, vaid antakse juhtnööre, kuidas kujundada maapealset elu paremaks ja õnnelikumaks. Kui inimesed ei oska elada seda lühikest elu siinses maailmas, mida nad teeksid siis veel igavese eluga.

Konfutsionismis, mille aluseks on kõlblus, on vähe täiesti algupärast, vaid see on õieti vanemate õpetuste valik. Nii on ta välja kasvanud hiinlaste eluviisidest ja traditsioonidest, kajastades seega kõige selgemini hiinlaste mentaliteeti ja nende ideaale.

Juba õige vanal ajal arvasid hiinlased, et maailma valitseb suur üldine kooskõla kolme eluvaldkonna — kosmilise, riikliku ja kõlbelise vahel. Inimese ülesandeks on püüda kohaneda looduse ja ümbrusega, elada loomulike seaduste järgi (Kung-fu-tse nimetab neid taevaseadusiks) ja ühineda sel teel üldise suure kooskõlaga. Maailmas valitsev ürgjõud (Tao) on inimsus, mis väljendub meessoos (yang) ja naissoos (yin). Nende kahe ürgjõu vastastikusest mõjutusest on kõik tekkinud, ka kõik loodusseadused. Kõlbeline seadus on üks osa tervest seaduste süsteemist.

Eriti tähtis on kõlbeline seadus mehe ja naise vahekorras, kuid ta valitseb ka teiste eluavalduste üle. Kõlbeline seadus ei ole täpselt formuleeritud ja ei ole igale inimesele samasugune. Kõlbelise seaduse järgi käib isik, kes elab oma südametunnistuse ja vastastikuse sallivuse järgi. Nagu kristluses, nii maksab ka

konfutsionismis põhimõte: mida sa ei taha, et teised sulle teeksid, ära tee seda ka neile. Eetiline isiksus on kõige pealt loomulik. Ta ei silmakirjatse, vaid tegutseb oma sõnade järgi. Üldse ta rohkem tegutseb kui kõneleb. Kõlbeline isiksus ei otsi teiste vigu, vaid hoolitseb selle eest, et ta ise oleks korralik. (Sedasama mõtles Kristus, kui ta ütles: „Ära otsi pinda teise silmas, kisu enne palk oma silmast“). Kui kõlbelist isikut tabab õnnetus, otsib ta põhjuse eneses.

Kung-fu-tse sai aru, kuidõrd suur tähtsus on tahtejõul ja püsivusel inimese elus, edasijõudmisel ja paremaks muutumisel. Ta ütleb: „Ei ole tähtis, mida sa õpid, uurid, katsud välja mõelda, katsud teostada; tähtis on see, et sa selle lõpuni viid“. („Elutee“ XVI). Inimene võib valida ükskõik missuguse tee enese eetiliseks isiksuseks muutmiseks, kuid ta ei tohi sellest loobuda. Tahtejõud aitab inimesi ka ohjeldada kirgi, sest kõlbeline isiksus ei tohi neile alistuda.

Seega sarnaneb Kung-fu-tse kõlbeline isiksus teataval määral eurooplase totaalse inimese ideele, sest ta haarab nii inimese sisemust kui ka käitumist ja välist külge.

Eetilisel isikul tuleb täita elus neli ülesannet: oma isa teenida nii, nagu ta soovib, et ta poeg teda teeniks; oma isandat teenida nii, nagu ta soovib, et ta alluv teda teeniks; olla selline oma vanema vastu, nagu ta soovib, et ta noorem vend oleksid tema vastu; olla oma sõprade vastu selline, nagu ta soovib, et need oleks tema vastu. Need on väga lihtsad ülesanded, kuid neid on tegelikult raske täita. Harilikku elu elades ja oma käitumist pisitoiminguis jälgides peab iga inimene katsuma oma väiksematki viga kaotada, et ta oleks võimeline toimima suurtes asjades õieti, taevaseaduse kohaselt.

Ka riigivalitsemine ja ühiskondlik elu tuleb korraldada kõlbelise seaduse alusel. Keiser on selle järgi Taeva Poeg, kõrgeim kõlbeline isik siin maa peal. Valitsemine oleneb täielikult valitseja isikust. Enne peab ta valitsema ennast (s.t. olema kõlblas isiksus) ja alles siis suudab ta valitseda teiste üle. Nii ei ole Kung-fu-tse ideaalne valitseja mitte seaduste väljaandja ja täideviija, vaid eelkõige kõlbeline eeskuju. Kung-fu-tse ei pea rahva parandamisel üldse lugu seadusest. „Kui rahvast juhtida seadusega ja ta eluviisi korras hoida karistustega, siis võib ta katsuda mööda hiilida karistusest ja tal kaob häbitunne. Aga juhi teda voorusega ja hoiä teda vaos kõlbluse eeskirjaga, siis tekib tal häbitunne ja ta muutub heaks“ („Kõnelused“ II, 3).

Rahva valitsemine on võimatu, kui ühiskondlikud vahed ei seisa õigel ja kõlbelisel alusel. Iga inimene peab evima oma väärtusele vastava seisukoha elus. Ta peab olema sellega rahul ja õiglaselt austama kõrgemal-seisjaid, neid mitte kadestama. Eelkõige peab ta aga austama oma vanemaid, sest kõik, mida inimene omab, on ta saanud oma vanemalt. Suurimat austust osutatakse oma esivanemaile, kui tullakse kokku samadele kohtadele, kuhu nemad enne kokku on tulnud; kui täidetakse samasuguseid kombeid, mida nemad enne on täitnud; kui austatakse ja armastatakse neid, keda nemad enne on austanud ja armastanud. s.t. — kui teenitakse neid, surnuid, nagu oleksid nad elus, ütleb Kung-fu-tse. Selline vanemate austamine on meile eurooplastele võõras, kuid see on hiinlaste vaimuelu ja kõigi eluavalduste põhilisim joon.

Euroopa ühiskondlikku olukorda on püütud parandada, rakendades teoreetilisel loodud ühiskondlike tõekspidamisi tegelikku ellu, kuid hiinlased on pööranud tähelepanu eelkõige inimeste arendamisele, kõlbeliseks muutmisele, mille loomulik tagajärg on ka ühiskondliku elu täiuslikumaks muutumine.

Kung-fu-tse ei räägi midagi jumalast. Teda on nimetatud isegi ateistiks, kuid teda lugedes jääb mulje, et ta usub jumalasse, aga tal ei ole aega ega tahtmist tema olemusega tegelda, sest eelkõige tuleb muuta maine elu paremaks. Kung-fu-tse on moralist, mitte mõttetark ega usundilooja. Ta ise küll nimetab oma õpetust religiooniks, sest tema definitsiooni järgi on religioon kindlaks-määratud kõlblus.

Inimsugu ei ole vist kunagi olnud rahul olemasoleva korraga. „Praegu ei ole maailmas kõlblat korda“, ütles Kung oma aja kohta. Ta lootis, et olud paranevad aegade jooksul, kuid näib, nagu oleksid tänapäeval, 2000 aastat hiljem, hiinlased veel kaugemal üldise, absoluutselt kõlbla korra teostamisest. Seda kindlasti „tänu“ eurooplasile, kes sunnivad ka teisi rahvaid muutuma militaristlikeks. Aga siiski oleme meie eurooplased, võrraldes hiinlastega, alles poolmetaslased, kui vaadata ühiskondlikust ja moraalsest seisukohast. Näiteks, kuigi Hiinas enne sõja puhkemist oli mitmel pool suuri näljahädasid, said kohalikud võimud läbi politseita ja juhtus väga vähe avaliku korra rikkumisi. Samal ajal aga esineb Šanghais, välismaalaste asunduses, nii palju kuritegusid, et politseikulud tõusid 1/2 milj. naelani aastas. Eurooplane vajab politseid.

Üks hiinlaste tundjaid dr. Macgovan ütleb: „Et hiinlased endid valitseda lasevad, ei olene mitte vaimunüridusest või ebaseisusest, vaid oleneb nende enesevalitsemisest ja asjaolust, et nad juba ammu on harjunud omavalitsusega. Nii areneb neis iseenesest lugupidamine rahukorras valitsusega“.

Euroopa kultuuril ei ole kindlat moraalset alust, sest praegu on palju, kes ei usu enam ristiusu Jumalat. Kristuse õpetuse põhjal oleneb moraal väljaspool soovast võimust, ja kui sellesse võimu enam ei usuta, siis ei oma mõju ka sellel põhjenev kõlblusõpetus. On inimesi, kes soovivad eurooplasil õppida kõlblust ja ühiskondlikke korraldusi hiinlasilt, s.t. nende põhimõtete alusel arendada uus kõlbeline kultuur, mis lähtuks printsüübist, et inimene on loomult häa ja teda tuleb kasvatada selliselt, et ta ei vaja enam politseid ega pörgut, vaid elab oma südametunnistuse ja mõistuse järgi, valitsedes ennast ja alistudes seadustele, neid arvustamata. Üldine eesmärk oleks siis täiesti kõlbeline elu ja kõlbelise korra teostamine ühiskonnas.

Konfutsionismis on palju väärtuslikku. On tõesti palju, mida me võiksime säält õppida. Kuid ei tule mõelda, et peaksime omandama hiinlaste usu, peaksime istutama teistsuguse mentaliteediga eurooplasisse kõik need konfutsionismile omased mõtted, kuid osa sellest kõlblusõpetusest on eurooplasilegi tarvilik. Teiseks meie eneste usk peaks pöörama otseselt rohkem tähelepanu maise elu parandamisele, peaks käima eluga tõsiselt käsikäes. Puhtal Kristuse õpetusel on paljugi konfutsionismile sarnaseid jooni. Peaksime püüdma omandada ristiusu õpetusest kõik selle, mis seal on head ja väärtuslikku, ja püüdma tegelikult selle järgi elada. Praegu on väga paljud inimesed kas opositsioonis või ükskõiksed usuvalu vastu, aga tundub, et see ei ole mitte niivõrd opositsioon ega ükskõikus Kristuse õpetuse ega ristiusu vastu, kuivõrd just kirikute ja vaimulike vastu, sest meie kõlbluse õpetajad ei seisa mitte just alati täiesti oma ülesannete kõrgusel.

Konfutsionismist võiksid saada õpetust ka need, kes valitsevad riike. Kung-fu-tse näitab selgesti, et kultuuri alus on *i n i m e n e*. Riik eksisteerib selleks, et võimalikult paljud saaksid muutuda kõlbeliseks. Inimese totaliteet on kõige aluseks ja inimene ei ole mitte selleks, et teenida riiki kui ebajumalat. Võimaldagu inimeste muutumine teadlikult kõlbelisiks isiksusiks, siis vahest muutub paremaks kogu ühiskondliku elu pale, mille hüvangu nimel seni peetakse verevalamisi.

Õelüüea.

Sääl, kus õite valges lumes taomingate salu,
magab õnneraskes unes kevadõine talu.

Sulet silmi tukub vaikus, süles kustund kaja;
lõhnu jookseb, kätest kinni, üle õites raja.

Õõ käib lauldes aias ringi, kukekellad käes,
vievatuled vaikselt silmis, soõvilinik pääs.

Vestab unistusteskäijal kauget muinasjuttu,
milles õise õnnehaldja rauget lembenuttu.

Kulda õitseb heldind mõte, lõhnav nagu mesi,
sõuab igatsustevenes piki ulmavesi.

Õõst ja ilust põimit õnnes hilju tukub talu,
sääli, kus valges lumes õitseb taomingate salu.

Axel Munthe

Vanas tornis.

Siin on katkend Axel Munthe maailmakuulsast raamatust, mis ilmus teatavasti ka eestikeelses tõlkes nime all „San Michele raamat“, kuid lühendatud kujul. Need read on tõlgitud saksakeelsest täielikust väljaandest „Das Buch von San Michele“; raamatu eestikeelses tõlkes nad puuduvad.

Kellad Campaniles helistasid Ave-Mariat. Kerge tuuleõhk sahistas küpresides akna taga, kus linnud laulsid üksteisele „head ööd“. Mere hääli muutus ikka tasemaks ja öö püha vaikimine laskus üle vana torni.

Ma istusin oma savonarolatoolis, väsinud ja rahu igatsev. Wolf lamas magades mu jalgade ees, päevi ja öid ei olnud ta enam mu kõrvalt lahkunud. Aegajalt avas ta silmad nii tulvil armastust ja mingit leina, et tundsin pisarate puudutust laugudel. Aegajalt tõusis ta ja pani oma suure pea mu põlvile. Teadis ta, mida mina teadsin; mõistis ta, mida mina mõistsin, et lahkumistund lähenes? Tasakesi paitades libises mu käsi üle ta pea, esimest korda ei teadnud ma, mis ma pidin talle ütleva, kuidas seletama seda suurt saladust, mida ma iseendale seletada ei suutnud.

„Wolf, ma lähen ära pikale reisile ühele tundmatule maale. Seekord ei või sa tulla kaasa, mu sõber. Sa peab jääma siia, kus sina ja mina oleme nii kaua koos elanud ja jaganud rõõme ja kannatusi. Sa ei tohi mind leinata, sa pead mu unustama, nagu kõik mind unustavad, sest see on elu seadus. Ära muretse, minul läheb hästi, ja ka sinul. Kõik, mida võidi teha sinu õnne eest hoolitsemisel, on tehtud. Sa jääd siia koduselt tuttavlikku ümbrusse ja sõbrali-

kud inimesed hoolitsevad sinu eest samasuguse armastusega kui mina. Iga päev, kui kellad helistavad keskpäeva, pannakse su ette küllaldaselt toitu, ja nagu seni antakse sulle kaks korda nädalas mahlakaid konte. Suur aed, milles sa oled joosnud, on veel sinu ja isegi siis, kui sa unustad käsu ja ajad õlipuude all taga mõnd metsikut kassi, ma jälgin su jahikäiku ainult oma pimedas silmaga ja meie sõpruse pärast pigistan teise silma kinni nagu alati seni. Ja kui su liikmed on jäänud kangeks ja silmad tuhmiks, puhkad sa alatiseks vana torni kõrval marmorsamba all küpressihües. Ja lõpuks, kes teab, kas me ei näe mitte teineteist kord jälle? Suur või väike, meie väljavaated on samad!“

„Ära mine. jää või võta mind kaasa!“ anusid koera truud silmad.

„Ma lähen maale, millest ma midagi ei tea. Ma ei tea, mis minuga seal juhtub, ja veel vähem tean ma seda, mis võiks sündida sinuga, kui sa tuleksid kaasa. Imelikke muinasjutte lugesin ma sellest maast, aga need on ainult muinasjutud, saagad: keegi, kes sinna läks, ei ole tulnud enam, et meile teatada, mida ta nägi. Ainult üks võinuks seda jutustada, aga ta oli Jumala poeg ja läks tagasi oma isa juure, huuled suletud saladusliku vaikimisega.“

Ma silitasin koera suurt pead, kuid mu käed olid kohmetud ega tunnud enam pehme karva puudutust.

Kui ma jumalagajätkuks ta kohale kummardusin, nägin hirmu järsult libisevat ta pilku, ta tõmbus kokkumurt tagasi ja roomas oma asemele vana kloostriilaua all. Ma hüüdsin teda, aga ta ei tulnud. Ma teadsin, mida see tähendas, ma olin seda juba varem näinud. Olin ainult uskunud, et selleni on veel päevi. Tõusin ja tahtsin minna akna juurde, et hingata värsket õhku, aga mu liikmed keeldusid ja ma langesin toolile tagasi. Kui ma vaatasin enese ümber selles vana tornis, oli kõik pime ja vaikne, aga mulle tundus, nagu kuuleksin ma jumalanna Artemist võtvat nooletaskust kiire noole, valmis vibu tõstma. Nägematu käsi puudutas mu õlga. Värin jooksis läbi mu keha. Arvasin end minestavat, kuid ma ei tunnud ühki valu ja mu pea jäi selgeks.

„Teretulemast. Sire! Arvasin läbi öö kuulvat su musta hobuse kabjalööke. Sa oled võitnud võldujooksu, sest ma näen sinu ööilmelist palet enese kohale kummarduvat. Sa ei ole mulle võõras, me kohtusime ju sageli, alates sellest päevast, kui seisime teineteise kõrval voodi ääres Salle Sainte Claire'is. Tookord nimetasin ma sind kurjaks ja halastamatuks, timukaks, keda rõõmustab ta ohvri pikk kannatus, Ma ei tunnud tookord elu, nagu ma seda täna tunnen. Täna tean ma, et teist mõlemast sina oled halastavam. Mis sa ühe käega võtad, annad sa teisega tagasi. Ma tean nüüd, et Elu oli see, mitte sina, kes läitis hirmulöökke nois pärani silmis, kes pingutas rinnalihaseid veel üheks hingetõmbeks, veel minutiseks piinaks.

Täna ma ei võitle sinuga. Oleksid sa tulnud minu juurde, kui mu veri oli noor, oluks see küll teisiti. Olin tookord tulvil elu. Oleksin end hästi kaitsnud, löök löögi vastu, nii tugevasti, kui iganes suutnuksin. Nüüd olen ma väsinud, mu silmad on tuhmid, mu liikmed jõuetud ja süda kurnatud; mulle jääb veel vaid mu pea ja see ütleb, et ei ole mingit mõtet võidelda. Nii istun ma vaikselt oma savonarolatoolis ja lasen sind teha, mis sul teha on. Olen uudishimulik nägema, kuidas sa sellega algad, olen alati huvitunud füsioloogiast. Ma hoiatan sind, olen tehtud tugevast aimest. Löö kõigest jõust, muidu võiksid lüüa jälle mööda, nagu juba paaril korral, kui ma ei eksi. Ma loodan, Sire, et sa ei too mulle midagi järele möödunud päevist, et sa ei ärata mälestusi. Palun, Sire,

ma ei ole nii vapper, nagu ma alati näin; kui sa annaksid mulle paar tilka oma igaviku unustusjoogist, oleksin tänulik.“

„Seda teen ma alati ja just sina peaksid seda teadma. Sina, kes nägid mind nii sageli töö juures. Tahad sa saata preestri järele, on veel aega. Inimesed toovad ikka preestri, kui nad näevad mind tulemas.“

„Ei ole mõtet tuua preestrit, ta ei või teha midagi minu heaks. Minu jaoks on liiga hilja kahetseda ja tema jaoks liiga vara hukka mõista, ja sinule on see küll ükskõik, nii või teisiti.“

„Mina ei hooli sellest, head ja kurjad inimesed on minu jaoks võrdsed.“

„Ei ole mingit kasu tuua preester, kes mulle ütleb ainult, et olen patus sündinud, et mu mõte ja tegu oli patust määratud, et ma pean kõike kahetsema. Ma kahetsen vähest ja ma ei mõista hukka midagi. Olen elanud oma instinkti sisekäsu järgi ja ma usun, mu instink oli terve. Olen teinud end sageli narriks, püüdes end juhtida lasta oma mõistusel, sest mu mõistus eksis, ja selle eest olen ma juba karistada saanud. Ma tahaksin tänada neid, kes olid mulle head. Vaenlasi oli mul vähe, need olid peamiselt arstid, aga nad tegid mulle vähe kahju ja ma käisin eksitamata oma teed. Tahaksin andestust paluda neilt, kellele olen haiget teinud. See on kõik, ülejäänud puutub ainult Jumalasse ja minusse, mitte preestrisse, keda ma oma kohtumõistjana ei tunnista.“

„Mulle ei meeldi teie preestrid. Nemad on need, kes õpetavad inimesi kartma minu nime oma ähvardustega igavikus leegitsevat põrgust. Nemad on need, kes kisuvad mu õlgadelt tiivad, moonutavad mu sõbraliku näo ja muudavad mu jälestatavaks luukereks, kes nagu varas hiilib öösel majast majja, vikat käes, ja tantsib surmatantsu nende kloostrieste freskodel käsikäes nende pühakute ja hukkamõistetutega. Mul ei ole midagi tegemist ei nende taeva ega põrguga. Olen looduse seadus.“

„Kuulsin laulurästast laulmas eile aias ja just siis, kui päike laskus, tuli väike rohutirts mu akna alla. Kuulen ma neid kunagi jälle?“

„Kus on inglid, seal on ka linde.“

„Tahaksin, et üks armas hääl võiks mulle veel kord ette lugeda „Phaidoni“

„Hääl oli surelik, sõnad on surematud, sa kuuled neid jälle.“

„Kuulen ma kunagi jälle Mozart'i „Requiem'i“ helisid, oma armastatud Schubert'i muusikat ja Beethoveni titaanlikult võimsat mängu?“

„See oli ainult kaja taevast, mida sa kuulsid.“

„Olen valmis. Anna oma lõök, sõber!“

„Ma ei löö. Ma uinutan sinu.“

„Ärkan ma kord?“

Ei ühtki vastust tulnud mu küsimusele.

„Näen ma ka unenägusid?“

„Jah, kõik on unenägu.“

Ood põhjarannale.

Oo põhjarand, su imeilus kallas,
su looduskätest kootud paene müür,
see tõuseb kõrgele, kui õnneilma vallas
sääli otsib peatustippu rõhut mõttetiir!

Su järsul kaldal tõusvad iidseid lepad,
nad mähkind endas salavõrkusid.
Ning monotoonset, nagu taoksid sepad,
nad kõnelevad ajajärkusid.

Ju kotkapaar on siia peda toetand,
kus poegi varjab range kaldaveer,
ja pääsu rohelse kodu soetand,
kus aralt mängleb lõunatuule keer.

Need muistõed kivistõnkad Eesti põhjameres
jäikuhkelt tõstvad oma kulupäid,
neil kuklal katkeb laine lainte peres,
nii uhatakse puhtaks hõbepäid.

Su uljad lained tõusvad, kaovad ruttu.
Nad aastasadu kõndind tuntud teed,
ja kõigis ilmakaaris laulvad rõõmsat juttu,
kuis vabalt sädelevad Eesti kaunid veed!

Kevadest kevadeni.

Elga istub suure koolimaja pidulikult säravas jalutusruumis loorberite vahel ja kuulab kohinat, mis tuleb ülemistest ruumidest, tundub pörkavat vastu seinu ja lagesid ning paiskuvat ühetasase joana alla valgustatud laiaastrepist. See on hääletesumin, sadade sammude ja liigutuste sahin, millesse seguneb valjemaid jutupuhanguid ja naeruhelinaid ning millele annab omapärase värvingu kõigest vaikselt läbi virvendav meloodia ruumist, kus keerleb rõõmsaid noori tantsurütmis.

Elga nimetab seda hääletetulva kevadkohinaks. Ta on seda mõttes võrrelnud merekohinaga rahutul sügisööl rannakõrkjas, talviste tuulte igavate ohkumistega lagedate lumeväljade kohal ja ägedate puhangute sööstmisega tihedasse metsa, mida läbib siis hooti valjenev ja tasenev ümin. Sobivaimaks osutub aga võrdlus kevadkohinaga, kui veed sõidutavad oma õlgadel purunenud jäätükkide, mis kiirustavad minekule, ja kui väikesed poisid müüvad tänavail esimesi kevadlilli, värskest ja vabalt hingavale maale tekib rõõmsat rohelist ja kelmikas tuul sõrmitseb paitades pakatavaid punge. Kevadkohinas on varjatud jõudu, tugevust ja kindlust. Ja selles kohinas peitub rõõmu!

„Jah, see on ikkagi kevadkohin“, mõtleb Elga, suunurgas väike, nagu seemine naeratus ja heameel oma võrdluse üle, istudes pooltühjas jalutusruumis ja oodates tantsimast kooliõde, kellega koos ta tuligi siia naaberkoolimajja koolipeole. Elga armastab vahel heledasti valgustatud suuri ruume, tulvil muusikat, naeratusi ja säravaid silmi. On tunne, et soomustena libiseb maha harilik igapäevane kest ja et elu, mille peagu kõik toimingud on ette määratud, saab korraga hoogu ja liikuvust. Tunned puhast rõõmu surisevat kogu kehas ja sa tahaksid huilata selgest eluõnnest, haarata kellegi käest ja joosta ja naerda!

Elga põimib oma rüpes lelavate käte sõrmed tugevasti ühte, nagu andes käepigistusega mingit tõotust. Siis ta naeratab iseene ja oma vaimustuse üle ja ta hallide silmade pilk looritub õrna pilkega, mis ilmub sinna alati, kui Elga on end unustanud sügavale enesesse ja tuleb siis kiiresti tagasi, olles võõraste silmade jaoks hoolikalt sulgenud kõik ukсед enese taga.

Jalutusruum täitub tantsimast tulnud noortega. Elga kooliõde on oma tantsukaaslasega nii elavas vestluses, et ei mäletagi enam ootajat, kuid viimasel on tematagi lõbus istuda ja jälgida, kuidas muidu üsna tuimad ja rumaladki tüdrukud on äkki elustunud ning koolipoisid püüavad kramplikult rakendada ellu võimalikult palju „hea tooni“ õpiku poolt antud juhiseid.

Istuva tüdruku pilgus on jälle sõbralikku pilget ja arvustust. näoilmes ja peahoius enesele teadmata mingit üleolekut ja uhkust, mis alati õigustab teisi ütleva, et Elga on liiga uhke ja ligipääsematu, kuigi ta ise ei pea seda õigeks. See veidi pilkav ilme on pigem määratud talle endale, et paremini varjata valutavat kohta eneses. Ta ei tarvitseks istuda üksi, ta leiaks kergesti lõbusaid kaaslasi, kuid ta teab, et sellest pole kasu, et see süvendaks veelgi tunnet, et tema õieti ei kuulu siia. Ja see paneks veel rohkem tundma, nagu kannaks ta eneses südant kui kivikildu. Kui lõbus ja sädelev Elga ka ei oleks, ta tunneb ikka, et ta süda on külm, külm rõõmus ja kurbuses. Elgal ei ole iialgi õnnestunud enesest vabaneda, anduda silmapilgu võlule, vaid ta säilitab alati ja kõige üle oma nagu midagi valgava ja arvustava, külmalt sädeleva pilgu. See võib viia lausa meeleteitel ja tekitada vahel pöörase soovi karjuda võõrastustundest enese vastu.

Elga vastab paljudele tervitustele ja kummardustele ja vahetab möödujatega mõningaid lauseid, mida kellelgi ei tule mõttesse õieti kuulatagi. Paar koolivenda istub hetkeks Elgaga jutleva, kuid siis algab taas tants ja jalutusruum tühjeneb kiiresti. Elga istub veel, tal ei ole kuskile ruttu. Elga teab, et ta on enamikule tüdrukutest igav, ja samuti teab ta, et ta on neid tüdrukuid, kellega harilik koolipoiss ei oska midagi peale hakata, ja ta on ise täiesti rahul selle teadmisesega. Ta ei tee kunagi midagi, et aidata teisel leida kramplikult otsitavat jutulõnga, ja ta naeratab nende galantsuse ja vaimukuse üle, mis viib teise veel rohkem segadusse, kuna temas endas tuikab kogu aeg: „See on mulle nii võõras, nii võõras!“ Siiski ta teab, et see ei tule õelusest ega pahatahtlikkusest, vaid ainult mingist rahulolematusest kõigega ja kõige rohkem küll just endaga. Ta näeb teiste rahulolevast rõõmust kõnelevaid silmi ja tunneb taas selgesti, et tema on seal võõras. Ei suuda ju inimest rahuldada see, millest ta ulatub üle vaatama. Kuid mingi kärsitus ja rahutus on temas, mingi seletamatu ootus. Ta ei ole ise täiesti teadlik selles, mida ta ootab, ja et ta ei oska kunagi mõelda selguseni mõtet sellest. Milleski ei süüdistata ta oma senist elu, kuid ühtlasi teab ta, et midagi on määratud veel tulema, midagi kaunist ja püha, mis ei ole küll võib-olla elus ainuke suurim rikkus, kuid milleta elu ometi on vaene ja mis avab tee veel suuremaile varadele.

Järsk külmavärin raputab Elga õlgu ja ta virgub. „Ei ole hea alati juurelda eneses ja tuhniada kõige kallal, nii saavutatakse vaid kõiges kahtlemine!“ mõtleb tüdruk tõustes, astub akna juurde ja õõ tuledesära, mille taustaks on taeva pehmes tumeduses sirendav tärehulk, sisendab temasse rõõmsat rahu ja värskust. Talle meenub, et ta mõne päeva pärast peab kõnelema ühel koosolekul õpilasesindajana ja et ta veel ikka ei ole saanud selle kõne ettevalmistuseks vajalikku raamatut. Elga ohkab kergendunult, vabanenud nukrutsevaist mõttest, olles jälle tarmukas tüdruk, kelle päevad on tulvil töid ja askeldusi ning kes uskumata kergusega suudab unustada kõik ebameeldiva ning kõita oma tagasihoidlikku juhtumustekobarasse vaid kaunist ja head.

Just siis näeb Elga aknast enese taga seisatuvat pikka noormehekoogu ja sõbralik, meeldiv hääel sõnab: „Preili Talver, nii üksi ja mõttes. Kas me ei tantsiks?“ Elga pöördub heitunudlalt kähku nagu süüdlane, et teda tabati selliselt teolt — mõttesse süvenenult kesk rõõmsat rahvahulka. Ta satub millegipärast järsku segadusse ja tunneb puna valguvat näkku, mis paneb teda pahaselt kulmu kortsutama, kuid veel rohkem punastama. Aga juba on nad jõudnud tantsusaali lävele ja võõras noormees juhib ta tantsivate paaride hulka. Alles nüüd

usaldab Elga oma pilgu tõsta teise silmadeni, mõteldes veidi pilklikult teise välimusest: „Sel noormehel näivad ju olevat kõik eeldused, et olla südametevallutaja.“ Aga pilge taganeb otsekohe kahe sõbraliku silma avameelse vaate ees. Elga mõtleb vaid sellele kummalisele seigale, et too inimene on temale täiesti võõras, aga ometi nimetas ta teda, Elgat, nimepidi. Kuid tantsides unub nii see kui ka tantsukaaslane ja Elga andub puhtale liikumisrõõmule, otsekui kogu kehaga vastu võttes õhus tunglevaid helisid ja tundes endas elu ja rõõmu. Nagu kuskilt kaugelt kuuleb ta häält, mis kõneleb: „Arvan, et olen Teile küll võõras, kuid ma elan üsna Teie naabruses.“

Kõneleja ei saa vastust ja tunneb ainult, kuidas tüdruk täielikult alistub tema juhtimisele, sinihallides silmades mingi kauge läige ja näoilme tõsiselt rahulik. „Ta ei ole eriti ilus harilikus mõttes, aga temas on midagi meeldivat ja ta meeldib teistile kui harilikult tüdrukud“, vaatleb noormees tõsiselt blondi-juukselist pead enese ees.

Paari nädala jooksul, mis ta on veetnud kodus, on ta sageli näinud kooliteel oma aknast mööduvat seda saledat tütarlapsekogu, hommikuti ruttaval, pealelõunati aeglasel ja enese lõbuks mängleval sammul, kord näol nagu sinna ununenud helk naeratusel ja rühis rauget ükskõiksust, kord nagu kogu keha pingul ja silmad sädelemas sügavast elurõõmust ja energiast, samm kiire ja käeliigutus elav, teinekord aga vaates mingit imelikku külmust, suunurgis nõrka pilget ja peahoius uhkust ja iseteadvust.

See kummaline uudsus ja ilmevaheldus on paelunud teda tütarlast jälgima ja ta teab, et Elga Talver õpib gümnaasiumi eelviimases klassis, on iseloomult mingi segu üksildasest unistajast ja rõõmsast seltskonnainimesest, kes armastab murda ägedaid sõnapiike ja nautida säravate mõtterelvade kiirtepidu. Aga Elga isiklik elu on kõigile suletud. „Suletud, see sõna sobib nii imehästi sellele tüdrukule“, mõtleb noormees ja järgneb Elgale tantsu lõppedes, juhtides teda läbi tungleva noortehulga. Tüdruk on veidi üllatunud sellest enesestmõistetavusest, millega teine jääb ta kõrvale, kuid oma imestuseks ta ei leia, et see teda pahandaks.

Sõnad on täna nii imekerged libisema ja igal lausel on käekõrval teine, nii et nad on peagi kõidetud sõbraliku vestlusega. Nad kõnelevad nagu tavaliselt sellistel kordadel peagu mittemillestki, siis kodunevad teineteise sõnadega ja vestlus muutub sisukamaks. Viimase valsi tantsivad nad jällegi koos. Selle lõpul kuuleb Elga endalt küsitavat, kas tal on midagi selle vastu, kui nad lähevad koos koju, sest neil on ju ühine teegi. „Ei, mul ei ole tõepoolest midagi selle vastu“, mõtleb tüdruk hajameelselt ja märkab alles siis vastata, kui näeb teise pilgus küsivat imestust.

Raskelt avanev suur uks laseb nad välja õhe ja lumised alleed avavad end nende ees, otsekui ihaldades neid võtta endasse. On imevaikne. Kuigi kõigel on alles talvine välimuse, on igas südames ometi tunne, et midagi erilist on õhus. See on midagi kevadist, ütlevad kõik. Ja see teeb nad rõõmsaks! Kevadest kõnelevad sel õhtul ka mõlemad noored, astudes teineteise kõrval talviselt tukkuvate villade vahel, kuni jõuavad viimasteni mereäärsel lagendikul. Suure ja kevadeti-suveti imeilusa aia sügavuses, üksikus majas elab Elga. Väravas ulatab ta saatjale käe ja noormees nimetab enne lahkumist oma nime: Valdur Karendi.

Elga kordab neid kaht sõna aeglaselt ja mõttlikult enne uinumist, otsekui tahaks jõuda selgusele, millise koha peab ta andma eneses inimesele, kes kannab seda nime.

äikest on tuba täis, kui Elga avab silmad, suleb nad uuesti ja jääb lebama, nagu ei suudaks ta end täiesti lahti kiskuda une soojade käte vahelt. Laugudel tunneb ta poolärkvelgi päikese puudutust ja virgub lõpuks täiesti, puhanud ja rõõmus esimesest pilgust hommikut täitvasse kuldsesse valgusse.

Samal silmapilgul astub tuppa vana teenija Liisa, tuues värsket pesuvett. Elgale tundub, et ta erevalge põll lausa kiirgab tagasihoidud rõõmust ja jutukas suu ootab võimalust rõõmsaks kõneluseks.

„Preili ongi juba ärganud. On ka täna ilus ilm, vanal inimeselgi süda päris lusti täis. Ei see kevad nüüd enam kuskile pääse. Näe, Karendite üliõpilasest noorhärna nähti ka juba minevat randa jalutama, ei nüüd läbe keegi toas istuda. Tema jah olevat tulnud juba paari nädala eest koju, mitte ei juhtunud teist aga nägema. Ei tea, miks nüüd järsku koju. Kõnelnud, et tal võimalik mõnda aega kodus õppida. Kus nüüd seda, rikka rahva laps, eks tal neid võimalusi õppida siin ja seal või vahepeal hoopis puhata! Tõuske jah nüüd üles, teised juba istuvad kohvilauda, ongi kõik täna nii hilised.

Varepi proua ütelnud, et...“ tahab Liisa jätkata harjumuspäraselt oma kõneluse heatujulist ringkäiku ümbruskonna inimeste seas, kuid Elga katkestab teda, sõbralikult sõnades:

„Tule korraks siia, Liisa!“

Helevalge põll seisatab ootavalt voodi ees.

„Kummarka veidi!“ Ja juba on Elga käed alati sõbraliku ja lobiseva vanakese kukla taga, kus hõredad patsid on seotud tillukesse sõlme, ja vallatu suudlus laksatub juustehõbeda piirdele. Ehmatuse ootamatuse üle vilksatab teise pilgus, aga siis tõmbub nägu laiale naerule.

„Preilil ka täna nii hea tuju. Aga eks ta ole, noor inimene, ilm ilus ja kevad tulekul. Ma pean nüüd jälle hoidma köögi poole“, pöördub ta kärmesti minekule, ise muheldes ja juukseid siludes.

„Ah läks juba jalutama“, mõtleb Elga, tõukab uneroidumuse liikmeist ja jookseb akna juurde. Heldeke, milline päikesepaiste! Ja kõikjal sulab, tilgub!

„Läks juba jalutama.“ See on kindlasti päike ja kevade juba kuuldav tulekusamm, mis võib naeratuse tüdruku suule. Ent järsku tõsineb nägu ja pesunõu kohale kummardudes ning siledal veepinnal iseendale vastu vaadates ütleb ta kuulmatult südamliku enesepilkega: „Mu kallis tüdruk, mis siis õieti nüüd on? Ära ole narr!“ Järsk käeliigutus lööb vee liikuma ja mõttedki sööstavad laiali tänaseks määratud tööde juurde.

Vaevalt läheb Elga istuda tassi kohvi jooma, juba on ta väljas kahe väikesese poisi ja veidi suurema tüdrukuga, kes on alles esimesi aastaid linnas koolis, maalapsed nagu Elgagi. Jalutuskäigult toovad nad kaasa vallatut naerukihku ja vanaldane proua, nende korteriperenaine, ähvardab neid läbi otsida, kuna nad olevat vist peitnud oma taskutesse päikesekilde.

Elga naeratab raamatutelegi, kui ta istub oma laua taha. Mingi sügav, alateadvuses peituv rõõm naeratab tüdrukust. Ja tulekul on kevad! Siiski, kevad

ei sega teda õppimises, ehkki teised ütlevad, et päikesepaistega on koolitöö lausa piin. Vastupidi. Süngete ja hämarate päevadega tunneb Elga endas loidust ja mõtted libisevad alatasa kuskile eemale, keerdues ja sõlmudes arutlusiks ja juurdlemiseks, paljudeks masendavaikski küsimusiks, millele ei oska ühtki vastust leida ja milles ei saa aidata ka raamatuisse kinnitatud avarad või sügavad mõtted, sest ka neil on lõpuks vaid küsiv ilme. Aga siis, kui kõik on heledaläikeline, ja kevad haarab oma pihku ikka rohkem ja rohkem päevi ning päike naerab avasui vastu aknaklaase ja lumest ei olegi varssi enam midagi järel, siis tunneb Elga eneses kärsitut jõudu ja tarmu, mida ei olegi ju kuskile mahutada kui vaid hoogsamasse õppimisse. Ta vaidlused kaaslastega muutuvad siis innustunumaks, sõnad löövad särama uuest jõust. Ja aega on ju sellekski, et lasta kibelevad mõtted valla, et nad kõigisse tuultesse viiksid osa sellest vahel otse raskuvast seesmisest rõõmusest ja kärsitusest.

„Ei, nii ma ei jõua sugugi edasi, kui ma vaatan mõttetühjalt ikka samale leheküljele“, raputab Elga tagasi põsele langenud juuksekahtlu. „Mitte ainsatki unelussilmapiiku enam sellest. Kui rumal ma siiski võin olla!“ Ja enesega rahulolematuna koondab ta nüüd rangelt kõik mõtted ladina keele grammatikale, laskmata neid hetkekski tagasi lipsata eilsesse õhtusse ja kavatsedes selle hoopiski unustada.

Aga on kavatsusi, mis on kokku pandud vägisi ja otsitud kildudest, ja need pudenevad olematuks ainsa silmapilguga. Seda tunneb ka Elga, kui ta mõned päevad hiljem näeb tänaval liginevat kaht inimest — üks noor, tumeda-juukseline, elavate liigutuste ja kerge sammuga, teine samuti pikk ja rühikas, kuid teatava aastateraskusega sammus ja hõbedaga juustes — mõlemad härrad Karendid, noor ja vana. Ja tüdruk, kes alati säilitab rahu ja enesekindluse, punastab nüüd ühegi põhjuseta ja ei saa pilku kõnniteelt ka siis, kui näeb kergitatavat esiteks üht ja siis kiiresti ka teist kübarat, ning noogutab vaid heitunud vastuseks, vihane iseenele.

Kui aga nädalalõpul Elga rannas kevade rutulist tulekut imestades kuuleb enese taga kiiresti liginevaid samme, mis tema kõrvale jõudes võtavad omaks ta aeglase jalutamise rütmi, ei ole ta pilgus, mille ta tõstab vahepealsete päevade mõtiskluses tahtmatult nii tuttavaks saanud naeratavasse näkku, enam kübetki kohmetust, vaid ainult rõõm ja sama elevus, millest on tulvil varakevadine päevgi.

Kummalgi ei tule meelegi tunda võõrastust vastastikuse usaldava sõbralikkuse pärast, kuigi nende tutvus on õieti alles üürrike ja pealiskaudne. Juhtub vahel, et tunned mõne inimese puhul juba esimesil vestlusil, nagu oleks ta olnud su sõber juba aastaid. Ja on küsitav, kumb selles tundes on rohkem süüdi, kas kevad või noorus, sest neid mõlemaid ei pane imestama kiirus, millega hangede asemel tärkavad lilled, kui on kord pääsnud valla kevadkohin.

Ja sellest nädalalõpust alates möödub vaevalt päeva, kus kaks noort ei näeks teineteist. Nad ei määra ühtki kohta ega kellaaega, aga otsekui iseendast satub üks sinna, kus on teine. Koos käivad nad ära saatmas lahkuvaid jääpanku, koos veedavad hämarduvad õhtutunnid kevadniiskeil pargiteedel, pannes tähele päevast päeva looduses sündivat täienemist ja muutumist. Neil on ikka midagi teineteisega kõnelda. Poissi üllatab vahel Elga kiiresti kõige sügavusse tungiv pilk ja omapäraselt värsked võrdlused, nagu ta mingist seesmisest hingestusest helisevad lausedki ja innukus vaidlemisel. Elga omaltpoolt märkab teise juures

mõnikord kokkudes teatavat pealiskaudsust, kuid täiesti alateadvuslikult ta ei taha seda näha ega tunnista. Nad kõnelevad üldisist asjust, riivamata ainsa sõnagagi midagi, mis võiks puudutada neid kaht, kuigi mõlemad tunnevad, et kõigi lausunud sõnade taga peitub veel midagi, ja kumbki on teisele siiralt tänulik, et see jääb väljendamata.

Lihavõtteks sõidab Elga maale, andes teise palvel lubaduse kirjutada. Ta on kuulnud, et armunutele on lahusolek piinaks, aga ta ise ei tunne muud kui sügavalt rahulikku rõõmu, nagu oleks kullasäraline valgusvool läbinud ta südame. Armunutele? Elga ei anna endale aru, mis on juhtunud, ja püüab enesest eemal hoida selget teadmist sellest tundest. Just nii, ainult nii on hea! Ja ta sõidab õnnelikuna, tundes end iga mõttega olevat ühendatud sellega, kellest rongirattad kannavad teda eemale. Kõikjal on see kuldne valgus ja ei ole midagi, mida ei ilustaks see sära.

Väikeses kodujaamas astub Elga otse põldude värskesse hingusse. Kevad kodutalus! Kuidas võib jaamametnik liikuda ometi nii morni näoga? Kas ta ei hinga endasse sedasama kevadet, kas ta ei tunne rõõmu päikesest ja kas talle ei kõnele midagi linnutrillerid!

Onu, onu ise on vastas! Ja jaamahoone tagant tuleb nähtavale tuttav hobusepea, avardades sõormeid ja liigutades kõrvu.

Koduteel kuuleb Elga onult kevadistest töödest, väikese Jüri rõõmust Elga kojutuleku üle ja ema tervisest, mis viimasel ajal olevat jälle parem. Järsku paelub ta tähelepanu helekollane lendlev päikselaik põllupeenral. Liblikas! Esimene sel kevadel! Ja Elgal on tunne, nagu oleks seal mänglemas tükk tema enese südamerõõmu!

Elga ei lähegi onu tallu, vaid astub vankrist taluhooneist eraldi seisva majakese juures metsaserval. Oodaku teised teda alles homme! Ja juba on ta kahe vana käe kaisutuses. Ema! Ikka, kui Elga saabub või lahkub, kipub ta silmi pisaraid, mida tüdruk õieti ei mõista, sest ei minda ju igaveseks ega tulda aastatepikkuse lahusolu järel. Aga ka tema kaelustab vanakest tugevasti, ohjeldamatust rõõmust ja ülevoolavast armastusest. Nüüd ta tahaks ütelda emale midagi eriti head, aga juba hoolitseb vanake selle eest, kas Elgal on ehk tahtmine tükkese leiva järele või ootab ta peatse õhtusöögini. Elga suudleb ema põske ja ütleb naeratades, et tema tahab nüüd vaid seda, mida ema heaks arvab.

Kui kodune ja imehea on selles väikeses majakeses, ema armastavast hoolitsusest ümbritsetuna. Elga tahaks nüüd väikese lapsena ronida ema sülle ja paluda, et ema laulaks midagi, kui väljas koputab hämarus tasahilju vastu akn klaase, aga ta on nüüd suurem kui ema, ta ei mahu emarüppe. Ja ta mõtleb helekollasele liblikale ning kellelegi, kes jäi kaugele linna.

Kõigil ilusail päevil on tiivad, kui pead veel aja jaotama pealegi kahe kodu vahel, sest ka onutalu on Elgale midagi kodutaolist. Elga ema elab metsaäärses majakeses ja töötab vahetpidamata ketramise-kudumisega, üsna jõuetu ja haiglane, nagu ta ongi. Veel sellest ajast, kui elas Elga isa, on talus kenake summa nendegi raha ja nüüd onu, kellel endal on vaid väike poeg Jüri, aitab õel koolitada Elgat, kuigi ta naine ei näe seda just heameelega.

Niisugused ilusad päevad kevadises kodus on kerged libisema nädalaiks. Elga on saatnud linna paar mingist sügavast õnnest ja kevadest värisevat kirja, lükkunud paberile kevadpildikesi ja -meeleolusid, mida on liiga raske kanda üksi

selle suure õnne pärast, mis neis leidub. Ja enne kodunt lahkumist saab Elga lühisõnalise kirja, mis sisaldab mõned tähtsusetud read, millede lõpul seisab: „Ma ootan Teid päevast päeva ikka rohkem, kuigi Teie kirjad kõnelevad nii imeteldavalt ilmekalt, kui Teid ennast ei ole siin.“

Elga hüpleb koertega põllupeenrail ja ta südames heliseb üha: „Ootan Teid ikka rohkem!“ Ta ei saa ja ei tahagi vaigistada seda helinat ka siis, kui viipab kurvana mahajäävale emale teekäänakult ning kui rongimürin kõneleb lahutavate kilomeetrite vähenemisest, kuni ta hüppab lõppjaamas vagunist ja näeb rahvamurrus kaht ootavat, teda märganult järsu rõõmuga täitunud silma.

Kevad süveneb ikka rohkem ja rohkem ja ikka säravamaks muutuvad päevad ja soojemaks õhtud ning kuldsemaks valgus, millest helendavad Elga päevad ja on tulvil unigi. Isegi kevadsaju halluses on midagi õrnalt sädelevat.

Hommikupooled, kui Elga istub koolis, ja need tunnid pealöödnast, kui ta sundimata kergusega valmistab õppeülesandeid, veedab Valdurgi oma konsektide taga või jalutab rahutult rannas. Ta tunneb end tulvil seda tüdrukut, ta uudrust ja omapära. Ta mõtleb teistele, keda ta on tunnud enne Elgat, ja leiab, et ta on neist erinev ja ümbritsetud nagu mingi ainult temale kuuluva maailmaga, kuhu ei pääse teised. Ka tema, Valdur, mitte, ta tunneb seda ise selgesti. Aga nüüd on tulnud Elga välja tema juure ja toonud kaasa oma lihtsa südamlikkuse, mis mähib end temagi ümber, tõrjub kaugele kõik, millega ta on harjunud kohtlema tüdrukuid, ja äratas temas mõningaid endistes tutvustes kasutamata jäänud lapselikult õrnu ja ilusaid mõtteid. Ta on harjunud hellitatud nooremehe pealiskaudsuse ja üleolekuga kohtlema tüdrukuid, aga selle vastu tunneb ta tahtmist olla hea, nagu on hea ja õrn liblikas lillele, kuhu ta viivuks laskub, ja kevadtuul pakatavale pungale, mida ta lennuliselt paitab.

Ja nii näeb neid päevast päeva üha suuremaid ringe haarav päike igal libisemisel taevaranna taha ja otsekui ainuüksi nende jaoks süütabki ta tulikirjaliseks mereselja ja pilved oma teel. Väikelinna kõikenägevad silmad on märganud seda sõprust, aga mõlemas on seda nooruse hoolimatust, mis naeratab kõigele sellisele, sest nad tunnevad ise seda selgesti teadmata, et nad ei tee midagi halba, vaid elavad oma nooruse ilusaid ja kordumatuid päevi.

Ühel hilisõhtul, kui kõrgel mere kohal kuu valvab juba ammu tasahilju puhkusele läinud kevadpäeva ünd ja vaikus kuulab hinge kinni pidades värske mahla liikumist kevadistes kasvudes, tulevad mõlemad teatrist, astudes sõnatult teineteise kõrval, sest õõ on liiga ilus kõneluseks. Lõhnavad puisteed kutsuvad taamal läikiva mere poole, kus üksik väike laine puruneb tasase lajatusega valgusel rannaliival. „Muinasjutt. See valgus on kui hõbevihm“, ütleb kõlatult tüdruk. „Lase ma vaatan seda sinu silmis“, jääb teine ta ees seisatama. Hetkeks näeb ta neis temale mõistmatut hirmuvilksatust, siis vaatab talle sealt vastu vaid siiras usaldus ja sügav sära. Ta seisab tihedalt teise ees. Ja otsekui iseenesest libisevad poisil huultelt pooliti sosistatud sõnad: „Kui kallis sa mulle oled, tüdruk!“ Kui ta tunneb, et teine jääb temast siiski kuidagi imelikult kaugele ja vaikib, küsib ta: „Sul ei ole minu jaoks ühtki sõna?“ „Ei“, tüdruk naeratab, nähes kohkumist teise näol, „ainult samad, mida ütlesid äsja ka minu eest!“

Ja ta pöördub minekule, et säilitada selle öösilmapiilgu pühalikku hardust. Ta aimab, et veel pudeneks nende suust sõnu, kuid need võiksid tunduda liigseina. Ei midagi enam, nii on hea! Kuid kui ta veidi hiljem lamab oma voodis.

vaatab ta avatud silmi kuule näkku, nagu püüdes mõistatada midagi ja leida mõnd vastust. Ja kaua puudutab uni asjatult õnnest rahutuid tütarlapse lauge.

Möödub päevi nagu ennegi. Igal õhtul ruttab kaks noort teineteisele vastu ja kui hämarus on tihenend pimeduseks, saadab Valdur Elga koju. Ja väravas ulatab tüdruk nagu ennegi igal õhtul talle käe ja naeratades soovivad nad teineteisele head und ja ilusaid unenägusid. Ainult „sina“ on jäänud nende vahel püsima tollest õhtust, kui nad ei pannud tähelegi, kuidas nad sellele üle läksid ja käsi usaldub sagedamini teise kätte.

Maikuu viimased päevad puistavad alla mõned kerged vihmatibad ja kõik lööb veel hoogsamalt kasvama ja õitsema. Ühel sellisel soojal õhtul saabuvad mõlemad õhetades ja naerdes Elga kodu ette, püüdes teineteisele kaela raputada puuokstel tukkuvaid tilku ja joostes teineteise eest. Ilingeldades ulatab Elga teisele käe ja tunneb, kuidas sellest haaratakse tugevasti kinni.

„Elga, on see kõik?“ Poisi hääli anub ja samuti anuvad silmad, mille pilk kobab hämaras Elga huuli. Uimastav õnnelikkus haarab ta piha ümbert. Sekundi jooksul näeb ta puhtas säras lendlevat kevadliblikat, keda ainult päike võib suudelda. Ta ei tea kunagi, miks ta sel silmapilgul mõtles just sellele ja mis temas just sündis. Ainult ta käsi väriseb üsna pisut teise sõrmede tugevas haar-des, siis ütleb ta kiiresti: „Hea ööd. Maga hästi.“

Välisukse ahtakese prao vahelt libiseb sisse sale kogu ja võti häälitseb keeramisel vaid õige tasa. Poiss seisab üksi. Ja pöördub aeglaselt minekule.

Elga seisatab trepiahakul ja surub käe vastu rinda, kus süda taob ruttu ja kuuldavalt. „Homme! Homme näen teda jälle!“ tuikab rõõm temas, kui ta hakkab aeglaselt tõusma trepil, mille astmed nagisevad õige tasa ta sammude all. Ta ei taha äratada kedagi, ei taha sel ööl näha ühtki inimest ega kõnelda kellegagi ainsatki sõna. Ta peab olema üksi, peab võima kõnelda ainult oma südamega, leebe ööõhuga ja selle kaudu kõigega, mis elab ja armastab või on kunagi armastanud.

Oma tuppä jõudnud, avab ta rõduukse ja tunneb, kuidas hämarus mähib ta ümber midagi pehmet ja õrna, millesse ta kaob. On täiesti vaikne ja selles vaikuses tüdruk, kes seisab, pea kallutatud taha ja nägu vastu öö sõbralikult sooja palet, tunneb end vähehaaval sulgkergelt hajuvat ja võtab oma südame viimase, varjatuma kiuga vastu järsu puudutuse sellelt, kes on muutumatu aegadest aegadesse, nimetult, kujutult, igaveselt. Keegi nagu võtaks Elga südame pihku, nii selgesti tunneb ta haaratavat selle järele ja selle haaraja sõrmed panevad tasase puudutusega kaasa helisema inimlapse südames keeled, millega ta sulab ühte öösüdames kõigest läbi tuikava elu suure kohinaga. Elga on ainult sügavas õnnetundes värisev helb, särav kübemeke võimsast eluunelmast.

Nagu kuskilt kaugelt tuleb ta lõpuks tagasi tuppä, kaugelt ja ühtlasi ligidalt, iseenesest. Rõivaist vabanedes langeb ta pilk hilistele nartsissidele öölaual, ta lemmiklilledele. Ta kummardub nende üle, suudleb üksikult iga õrna valget õit. Ja sirutab end siis kallistava liigutusega õõhingusest jahedalt lõhnavate linade vahele, ohkab enese teadmata raskuvast õnnest ja libiseb ühest unelmast teise.

ateetilise sümfoonia“ viimased helid surevad suviõhtus ja orkestrijuhnt langetab käed. Viivuks valitseb kõike segamatu vaikus ja unustus, inimesed istuvad liikumatult ja madalasse kukkunud päike hoiab kinni puude alumistest oksterohelusest. Siis pääseb suvikontserdi kuulajaskond taas liikvele ja käteplagin laiub üle valgete tooliridade. Elga ei suuda kohe tõusta, nii imelik segadus on südames, sügavasti puudutatud rahu ja tasakesi väriseva seletamatu rõõmu kohtumine.

Inimesi on enamasti rühmiti või kahekesi, kuid Elgale pakub koguni mingit rahuldustki, liikuda nüüd alati üksi, kuid sellest üksindusest ei tohi välja paista muud kui rahulikkus ja naeratlev kindlus.

Seal! Ta näeb teda inimeste hulgas ja tüdrukut tema kõrval. „Mu süda tunneb ta ära“, mõtleb Elga südamelöögi kiirenedes, hingab korraks sügavasti ja sunnib end rahule. Aeglasel sammul ja hooletult püstipäi sammub ta edasi ja ta pilgus, kui ta kerge peanoogutusega vastab Valdur Karendi kummardusele, ei ole kübetki muud kui sama rahulik selgus, millega ta vaatab ükskõik keda.

Teel kohtab ta paari kooliõde ja peatub veidi jutlemiseks. Kuigi kõigile Elga tuttavaile on selge, mis on juhtunud, ei märka nad Elgas praegu mingit muutust. Ainult ta pilk jääb tõsiseks ka siis, kui ta naerab ja naljatleb, ja mingit vaevumärgatavat karmust on sünenenud isegi ta liigutussisse, karmust, mis tahab midagi peita. Teisi hämmastab ja teataval määral isegi ärritab see kindlus, millega too tüdruk valitseb enese üle, nagu piisaks ainult ta käeliigutusest, et suunata ta elujuhtumeid. Ta ei kõnele kunagi kellelegi, mis temas sünnib. Ja üsna juhuslikult viivad nad jutu Valdur Karendile, mainides nii lõpmata sõbralikult ja mõistvalt: „Oli mõistlik sinust, et lõpetasid temaga. Me ei suutnud kunagi aru saada, mida just sina võisid leida temasuguses noormehes“. Kuid teiste kavalus on nii läbipaistev, et see lõbustab Elgat. Ta ei suuda pahanedagi, et talle tehakse selliseid märkusi, ja vähima kibeduseta naeratab ta: „Jah, osutus, et me ei sobinud.“ Ning teistele otsa vaadates lisab rahulikult: „Kuid lõpetaja on tema, mitte mina!“

Kui Elga on edasi sammunud, mõtlevad mahajääjad: „Ta on häbematu ja ülbe. Paras talle!“

Agaga Elga sammub nüüd nagu põgenedes ruttu kodu poole. Oma tuppa! Seal on ta kaitstud. Ta tunneb rahutust puurivat läbi südame ja tagasihoidud pisaraid põletavat silmi. „Milleks? Milleks kõik see uhke mäng?“ kaikus ahas-tus ruttavas tüdrukus. Kui palju jõudu see nõuab, hui palju see kulutab teda, nii et ta alati üksi jäädes tunneb end nagu kokku varisemas, kuid uus päev annab uut jõudu. See käitumine kasvab Elga loomusest ja ta tunneb rahuldust, mida valmistab teadmine, et omatakse võimu iseenda üle. „Ma ei suuda küsutada seda, mida mu süda peab tundma või mida mitte, kuid ma tahan olla võimeline ise valima seda, mida näidata teistele ja millega pidada vaikset võitlust eneses. Keegi ei pea võima ütelda, et ta on kuulnud mind murtuna oigavat kurbusest või ohkavat kellegi järele!“

Ja tüdruk, kes siira usaldusega oli annud esimest korda tärgranud tundele kogu oma südame, toetub nüüd, kui muinasjutust on järel vaid peotäis kilde,

ainult iseendale. Ja on hea, et temas on midagi nii terveloomulist ja tugevat. millele ta võib toetuda julgesti ka siis, kui selge teadvus on tumestatud kurbusest ja rahutusest.

Suviöö on imeleebe ja hea, ja kui Elga jõuab koju, on ta juba tublisti rahunenud. Toahämaruses suruvad tuttavate esemete piirjooned lähemale nagu sõprade kaitsev vall. Elga tõmbab käega hellitades üle raamatuselgade riivil. „Teie nägite, kui ma seisin nende seinte vahel, süda värisemas säravast õnnest. Ainult teie teate, mida võisid mulle tähendada möödunud päevad ja ainult teie —“

Järsu liigutusega pöördub ta eemale. „Jah, pikad ja pateetilised kõned enesele, et end uimastada ilusate sõnadega, seda ma tunnen!“ mõtleb ta kibeduses ja hetkeks ahistab ta südant hirm enese nagu mõne komöödiandi ees.

Ruttavalt kobab ta laekast lühikese küünlajupi, ja kui selle pehmelt kollakas leek lööb hubisedes lõkkele, laskub tüdruk sügavasse tugitooli. Ta tunneb väsimust roomavat laiali kogu kehas ja südagi oleks nagu väsinud töötamiseks. Harjunud liigutusega ulatab ta riivililt punaseköitelise india lauliku salmipõimiku, raamatu, mida ta väga armastab ja mida ta taotseb lugeda õhtuti, et lõpetada päeva millegi ilusaga.

Huupi lööb ta raamatu lahti ja satub leheküljele, millel on kirjutatud:

„Rahu, mu süda, olgu lahkumisaeg magus. Ärgu olgu ta surm. vaid täius. Armastus sulagu mälestuseks ja valu lauludeks“.

Väsinud liigutusega suleb tüdruk raamatu ja paneb käest. „Ah, sõnad, ikka sõnad. Ilusad küll, kuid siiski ainult sõnad!“ Aeglaselt, lõpmata kurbuse väsimusega pöörab ta pead ja jääb vaatama küünla liikumatut leeki. Hetkeks tundub, nagu tuksleks algav nuuksumine ta suu ümber, kuid pehmet leeki jälgivad silmad jäävad pöudselt kuivaks.

„Kuula“, mõtleb ta, „milline vaikus, tühi, hingetu. See on su ümber ja sinus eneses. Sa oled kui kivi, mille keegi viskas hoogsalt õhku. Kõrges kaares libisesid sa läbi särava laotuse ja su enese liikumine tekitas sinus soojuse. Ent takistus ei jäänud tulemata ja sa kukkusid tühjale, kõledale maale, kus ei liigu hingelist“.

Kõrbeva kuivusega silmis vaatab tütarlaps lõpulejõudvat küünlaotsakest. Aga kui selle valge keha on juba üsna otsas, veel viimne tahijupp hingeldab ja ahmib õhku ja ainult väike sinine tulekeel vingerdab laual, tuhmub ta pilk äkki pisaraist, mis vaikselt ja ühegi nuukse raputuseta libisevad üle põskede kaelale ja kukuvad riitele. Väike ja armetu näib tütarlaps sügavas toolis, nutumärg põsk vastu kõrget pehmet tuge, nagu oleks see ainus, kellelt võiks veel otsida hellust.

Ja ikka ja jälle peab ta enesele kordama kõik, mis oli olnud, sest kuigi ta teadis, mis nüüd oli juhtunud, oli silmapilke, kus ta täielikult tõrkus seda uskumast.

Ta senise elu kaunim õhtu, kus ta vabanes enesest ja liitus surematuks silmapilguks ööde ja päevade lõputa hingega eluunelmas, oli saanud põhjuseks nende sõpruse kauni kuju purunemisele. Aga nüüd ta teab oma sisimas, et see oli olnud paratamatu ja et tõeline põhjus pidi peituma hoopis milleski muus.

Sellele õhtule järgneval päeval ta ei olnud näinud Valdurit, ka mitte järgmisel ja veel järgmisel. Siis väbanes ta ise koolitööst suvevaheajaks. Ta tundis rahutust ja mingi seletamatu hirmu surutist, mida ta kõigest jõust lükkas kahe käega eemale. Siis kohtas ta teist õhtupoolel juhuslikult tänaval. Kumbki tegi nagu poleks midagi juhtunud, kuid nende vahel oli midagi võõrastavat. Poiss saatis Elga koduni, nagu oleks see loomulik, et teine läheb tuppa, ehkki oli suurepärane päev.

Siit alates läks kõik lihtsalt ja kiiresti. Veel tagantjärele imestab Elga, kui vähe oli olnud vaja, et lammutada seda, mille purunematuses tal polnud meele tulnud kaheldagi.

Olid pealesuruva meeleheite päevad. Paar korda nägid nad teineteist, kuid mingi kibedus varjutas kummagi meeli ja sõnad muutusid teravaiks. Oli valus, aga justkui see valu ise sundis suruma okast ikka sügavamale. Ja kõige põhjas kuskil helises midagi, mida oli solvatud.

Siis korraldas mingi organisatsioon hooaja lõpupeo. Elga kartis üksinduse musti tunde ja liitus kaasnoorte arvuka seltskonnaga. Juhuslik pilk avatud uksest tantsusaali mõjus nii, et ta tundis nagu tulejuga sööstvat läbi keha. Ta märkas tantsijate hulgas noormeest, kelle pärast ta süda valutab, ja ruugejuukselist tüdrukut, kes toetus ta käele, pööramata teise silmist pilku, mis tahtmatult meenutas väikese armsa kutsika andunud ja justkui imetlevat vaadet. „Ah nii, siis sellepärast!“ kordas Elga masinlikult ja nagu mingi terasvedru lõi kõik temas korraga pinguli. Olgu! Kaaslasti kohutas ja võõrastas Elga sel õhtul oma üle-meelikusega, järskude liigutustega, mis purskasid nagu tuld, ohjeldamatu kõnekuse ja teatraalsete žestidega, nagu oleks ta joobnud. Ja silmis läigatas midagi võõrastavat, nagu libiseks läbi pilgu kuiv tulekeel. Nii kulutas tüdruk eneses valu, end meeleheitlikult kaitstes selle vastu. Siis hiilis ta märkamatu minema, läks jooksujalu läbi tänavate, kuni jõudis randa, kus viskus pingile ja nuttis meeletult, teadmata midagi ja andmata aru millestki, ainult tundes, et peab nutma. Mere vaikne hääliitus imbus pikkamööda väsinud nuuksujasse ja ta rahunes, tundes kergendust ühes ebaselge teadmiseiga, et kohutavam ja kardetavam on möödas.

Järgnevail päevil läks tal korda saavutada teatav seesmine tasakaal. Mõned korrad nägi ta Valdur Karendit koos tolle tüdrukuga, ent ta näis märgatavalt vältivat kohtumist Elgaga. Poiss oli endale pahanegi seepärast, et ta tundus kuidagi süüdlasena Elga ees, kuigi ta sai oma käitumist kõigiti õigustada. Tol õhtul, kui Elga oli lipsanud oma seletamatusse suletusse ja rutanud minema, oli ta minekule pöördudes lausunud eneses: „Ära näe asjata vaeva tolle tütarlapsel!“ See uudsus ja omapära, mis teda oli algul nii võlunud, väsisat lõpuks. Ta oli Elgast sama kaugel kui algul. Palju mõnusam oleks sõprus ühe lihtsa tüdrukuga. Midagi temas tundis siiski nukrat õrnust tolle kummalise tüdruku vastu ja vahest just see midagi ütleski, et ta ei tohi olla halb temale. Kuid elu läheb oma rada ja inimloomuses peitub ta elukäigu tõukejõud. Ta oli küllalt aus selleks, et tunnistada enda ja Elga erinevat elurütmi. Ja nii oligi kõik, nagu oli.

Elga oli nüüd juba rahulik ja teadis, mis tal tuleb teha. Temas ei olnud ironilist üleolekut, nagu tavaliselt sellistel juhtumitel, ja ta ei püüdnud endale sisendada vastumeelsust teise vigade suhtes. Keegi ei ole neist vaba. Ja pooliti eneselegi imestuseks märkab Elga, et temas ei ole pahameelenatukestki tüdruku vastu, kelle koht on nüüd tema asemel Valdur Karendi kõrval. Ta ei saa teda

vihata! See on müüjanna suures valmisriieteäris, lihtne armas tüdruk. Elga peab mõtlema, et võib-olla temagi tütarlapsesüda igatses armastust ja et see täidab ehk nüüd teda sama kuldse valgusega. Kuidas võib ta olla teisele siis pahane. Ainult seda on vaja, et Valdur Karendi ei tarvitseks hiilida ta eest ja mingi ebamugavustundega vältida ta pilku.

Ja ühel päeval, kui Elga näeb tuttavat kaju enda ees kiiresti põikavat kõrvaltänavasse, hüüab ta teda, sest tänav on tühi, ja viipab käega. Teine on sunnitud seisatama ja ootama, segane küsimus ja arusaamatus näol. Kas tüdruk ei taipa, et ta end alandab? Nähtavasti mitte, sest ta ulatab ainult käe ja ütleb: „Pole sind nii kaua enam näinud.“ Ja enesestmõistetavalt juteldes pöördub ta pargiteele, nii et teine on sunnitud järgnema. Aegamööda väheneb ka Elga jutukus ja ta jääb mõttesse. Mälestusliblikatena lendavad mööda kõik päevad, nii kõrvu käidud. See on küll viimane. Kogu möödunud ilu ja õrnus hoovab hetkeks tütarlapse ümber kokku. Kui saaks sellest osagi panna lahkumissilmapilku! Tuksatus läbib ta huuli, kurbuse puudutus. Poiss, kes vaatleb kõrvalt mingisse unustusse tardunud tüdrukut ja püüab mõista, mida ta taotleb tänase jalutuskäiguga, märkab seda tuksatust ja kardab, et Elga võiks hakata nutma. „Loodab vist tänasega päästa, mis päästa saab“, mõtleb poiss veidi pilklikult ja milleski pettunult. Ja ütleb järsku, tundes enese ülekohtu: „Kas me ei pööraks tagasi? Mul ei ole täna aega pikemaks jalutuskäiguks.“

Hoobilt on tüdruk vaba igast unelusest. Midagi otsekui sirgub temas, ta seisab Valduri ees, kindlusest ja julgusest säraval pilgul vaadates talle silma.

„Võib-olla sull on õigus üleolekuks, kuid ma ei seisa siin, et selgitada seda küsimust. Sa eksid. Ma ei tulnud kerjusena paluma almust, et kuulda sinult mõningaid sõnu hoolimatult paisatavat, nagu viskaksid sandile viiesendilise rahatüki. Jah, ma palun sind, kuid seda, mida palun, ei ole palju. Ainult paar minutit siirast sõbralikkust, et ulatada käed hüvastijätuks. Meie sõpruses ei ole olnud ühtki päeva, mis ei oleks ilus, ja sa võiksid pidada mind selle vääriliseks, et mitte hiilida teineteise kõrvalt nagu vargad. Ära mõtle silmapilgul sellele, et mu sõnad on ebatavalised. Jah, ma tean, et peagu alati minnakse kibestuse ja teeseldud üleoleku teed, lahkutakse vähemalt pooliti vaenlastena. Kuid mina tahtsin, et võiksite lahkuda sõpradena, seepärast seisan siin.“

„Mõistan, see peab olema siis hüvastijätt. Jah, on õige nii. Aga kui ma nii seisan ja kuulen, kuidas sa rahulikult kõneled lahkumisest, nagu jutustaksid mõne antiikkangelase elulugu, tekib küsimus, kas sa oled mind üldse kunagi—“

„Palun, mu sõber“, lõikab Elga pooleks teise lause, „ärgem kõnelgem sellest. Pidin ma siis langema su ette ja pisaratevoolus karjatama, et oled mu kogu maailm ja sinuta ei ole elu? Ma ei ole selleks sobiv. Kuid ärgem tehkem seda nii teatraalseks ja traagiliseks. Sul oli ju kiire. Olgem tänulikud iga ilusa silmapilgu eest!“

Elga ulatab käe. Sekundi jooksul peab ta vaatama kõrvale, sest vaatamata vaprusel tunneb ta midagi nõõrivat kurku. Kahe käega haarab Valdur tugevasti ulatatud käest.

„Elga! Nüüd astusid mulle ligemale kui eelnevate päevade jooksul, nüüd, lahkudes. Imetlen sind! Ei suuda kujutella sinu asemele ühtki tüdrukut selliseks lahkumiseks, niisuguseks kõneluseks. Ma ei olnud see, kelleks mind pidasid, aga mind lohutab teadmine, et uskusin ka ise kõike, mida sulle ütlesin.“

Korraks paitab ta tüdruku pehmeid sõrmi, mis libisevad ta käest. Tagasi vaatamata ruttab tüdruk edasi. Väike kahjutunne virvendab poisi südames, kui ta vaatab lahkujale järele.

ah, nii see on. Ja selles ei ole midagi uut, midagi erilist, seda juhtub alati.“ Väsimus lamab liikmeil, väsimus uinutab mõtteid ja soove. Puudub nagu õige seos millegagi. Siiski on selle tüdruku loomusele, milles peitub küll paljugi õrna ja unistushämarat, võõras igasugune alistumine, kõigepealt aga alistumine raskusile. Mingi loomulik jõud tungib päev-päevalt ikka edasi ja heidab helendavamaid valguskiiri sellele, mis veel mõni aeg tagasi näis must ja masendav. Kuid seekord ei taha kõik minna nii kergesti, kuigi tasakaal on saavutatud ja ahas-tuseligidane valu on lakanud tuikamast ning muutunud nukralt naeratavaks tasaseks puudutuseks. Ometi on jälle hetki, kus kõik juhtunu on taas elav, ja rahu, millesse võiks end usaldada, on kadunud.

Lühikeseks ajaks sõidab Elga maalegi, aga esmakordselt oma elus ta ei tunne kokkusulamist kodutalu elusate ja elutute asjadega, vaid see nimetu kirmendus südames on nagu mingi võõras vari nende vahel. Ja ta pöördub tagasi linna, lohutades ema hoolitsevat muret naeratusega, mille põhjas terasele pilgule ei jää märkamata väsinud kurbust. Ei, Elgal ei ole midagi viga. Ja kui tal oleks midagi, milles ema võiks aidata, küllap ta siis tuleb sellega tema juurde.

Ta ei taha jõuetuna oodata kuskil kaugel, kuni aeg aitab tal unustada, ehkki ta teab, et iga päev viib killukese minema isegi sellisest kaotusest, millest arvati, et seda ei suudeta iialgi unustada. Ta ei taha põgeneda, vaid silm silma vastas olukorraga tahab ta selle täiesti võita. Ja nii möödub suvipäevi. Ennelõunati annab Elga noorematele õpilastele matemaatika- ja füüsikatunde, kuna kõige päikeserikkam päevaosa kulub rannaliival. Päikese kuum puudutus, karastav laintesädelus, helevalge rand! Ja Elgal on tunne, nagu avaks päike temas jälle mõningaid uksi, mis olid hoolikalt suletud rõõmusära eest. Värske in-nuga asub ta jälle kõige kallale, tundes oma vaimu vabanevat mingist surutisest.

Ainult õhtuti, kui Elga üksi sammub tuttavaid teid, ta tunneb, et midagi on olnud, kuid ta ei ole enam kurb. Peagu iga koht meenutab kunagisi kõnelusi, peagu kõikjal on mälestusi. Kuid nüüd on need tema sõbrad.

Nüüd on peagu hajunud pilv, mis mõneks ajaks varjutas selle tüdruku elupäevi. Kuid kuskil on valmimas uus, süngem ja ähvardavam. Ja ühel päeval on ta ootamatult teadmatuses naeratava tüdruku kohal, nagu tahaksid kõik varjud ühineda, et vaadata, kas nad suudavad võita selle naeratuse.

Ühel augustipäeval Elga tuleb rannast, pruun ja veekarastusest värske. Juba mõnda aega on tal olnud mingi ebaselge igatsus kodutalu, ema järele, kuid täiesti selgeks ja käskivaks sai see alles täna. Nüüd ta võib jällegi minna, homme või ülehommene, et veeta kodus need paar nädalat, mis on jäänud veel koolitöö alguseni.

Päikesest soojana astub ta oma tuppa, kus onu istub kirjutuslaua ees. Tüdruk on üliirõõmus ja otsustab kohe sõita koos onuga juba täna, kuid siis märkab järsku teise tõsist ja mõtlikku ilmet ning mingit kohmetust, mida katsutakse peita. „Tulin sulle järele, sest su ema on haige“. Mees lööb pilgu nõutult maha tüdruku silmade ees. Sellest teab Elga kõik, teab, aga ei mõista midagi. „Teda ei ole siis enam“. Onu noogutab. Kes ütles need sõnad? Ei tea, sõnad olid võõrad, võõras oli hääl. Mis see on? Päike, rannas kilgatakse, aknast näeb sädelevat merd. Ah onu on siin ja tema läheb nüüd onuga koju. Miks ta seisab siin keset põrandat?

Ilrminult vaatab mees tüdrukut, kes otsekui kivistunud seisab, sõnatult, vähimagi liigutusega, suured silmad tühelt vaatamas ei kuskile. Lohutuseks tahab ta astuda Elga juure, kuid just sellest onu esimese sammu liigutusest puruneb järsult õudselt elutu võrk tüdruku ümber. Läheb pimedaks, kõik kaob. Voodis minestusest ärgates vaatab ta küsivalt onule ja veetassiga askeldavale korteriperenaisele. Siis viskub kummuli üle padja, surub sõrmed selle pehmusse ja karjatustaoline nuukse raputab ta keha. Seoseta mõttetüki visklevad läbi pea ja kõik on mingi koletisliku surve all. Elga on ennegi oma elus meeltult nutnud, kuid ta ei ole kunagi tundnud vajadust nutta häälekalt, karjatustega. Ta ei tea seda ise, sest iga mõte ja isegi selge teadvus otsekui oleks maha jätnud selle viskleva keha, abitu, haletsetava. Kahele pealtvaatajale valmistab piina vaadata seda ahastust, suutmata aidata. Alles kui tüdruku karjatused vähenevad ja ahastav visklemine tasaneb loomulikumaks nutuks, tunnevad mõlemad veidi kergendust ja märkavad alles siis, et nende enestegi põsed on märjad. Kõik sõnad tundusid otsituina ja nutja tõenäoliselt ei kuulakski neid. Tuleb lasta pisarail teha oma loomulik töö.

Esimesele rongile nad ei jõua enam, sest tüdruk ei vasta ühelegi sõnale, mida onu lõpuks tasakesi lausub. Ta ei liiguta end ega tõuse. Kuid viimaks on ta nii kurnatud ja väsinud, et ei suuda enam nuttagi. Ta on valmis nüüd minema, aga kuigi ta räägitud sõnad ei ole mõttelt ega väljenduselt segased, unustab ta nad ise juba siis, kui ta neid alles kõneleb. Ta laseb endaga toimetada, mida tahetakse. On pime, siis on jälle valge — vist on süüdatud lamp. Keegi kõneleb talle lohutavalt nagu väikesele lapsele. Ta tunneb üht tugevat käsivart enese ümber. Keegi on avanud akna, ei, ta on ise väljas. Autouks paugutatakse kinni. Vagun on peagu tühi. Keegi asetab ta pikali, see on onu, ja midagi pehmet pistetakse ta pea alla.

Mitmetunnise lõplikult kurnatud noore inimese sügava une järel ärkab ta. Külge on valus lamamisest kõval pingil, kui ta vähe kohmetute ja aeglaste liigutustega tõuseb istukile. Väljas on juba suvihommiku varast valgust.

Elga vaatab vastaspingil istuva onu väsinud nägu, mis kogu öö valvas murelikult tüdruku und, tüdrukut, kes kaotas ainsa elava toe, mis kuulus ta juure. Ja ta on pisut mõtisklenud tema edaspidisegi saatuse üle. Tüdruk taipab seda mehe pilgust ja tunneb tänutunnet tulvamas südames. Ta on küll nüüdki väsinud ja silmad tukslevad, kuid eilne meeletu ahastus on kadunud. Mingi pühalikult harras ja habras tunne on südames, nagu oleks ta palverännakul pühasse paika.

Tasakesi, iga sõna nagu ükshaaval südamest välja noppides kõnelevad nad teineteisega juhtunust ja asjust, mis on seoses lahkunu kodunt viimisega.

„Ta läks vaikselt oma viimased sammud. Eile hommikul Jüri, kes armas-

tas mängida tema juures, kuna meil pole tema jaoks küllalt aega, tuli joostes teatega, et tädi on jäänud haigeks. Kui ruttasin sinna, vaatas ta mulle kaua silma ja ütles vaevaliselt: „Aita teda, kui tal on vaja. Ja anna talle, mis tal on õigus saada. Minu õnnistus...“ Ja ta oligi kustunud. Arst käis ja ütles, et südame pärast“.

Nad ei kõnele enam. Mõlemad teavad, kellele olid määratud ema ja õe viimised sõnad.

Kui nad kodujaamas astuvad vagunist suvihommiku päikesetõusu, on Elga südames üha tunne, et ta on tõttamas pühamusse. Ja kodumajakese ees palub ta, et teda lastaks minna üksi ema juure. Keegi ei tea, mis sünnib kambris, kuid kui Elga tüki aja pärast sealt väljub, on ta silmad küll nutumärjad, ent kogu olemuses, igast liigutusest ja sõnastki hoovab mingit harrast rahu ja pühalikkust, nagu naaseks tüdruk ühest teisest maailmast.

Ta ei võta osa ema ärasaatmisega seotud ettevalmistustest, ta ei teagi neist midagi, vaid jätab need täiesti onu ja onunaise hoolde. Ta ei nuta, aga vahel, kui ta seisab ööhämaruse lävel vaikseksjäänud talus ja vaatab unelevate puude vahele kaduvalle maanteele, kuulates mõne öölinnu häälitust, on tal tunne, nagu oleks just sedasama valget teepaela mööda läinud temast kaugemale midagi, mille ilu ta mõistis õieti alles siis, kui ta nägi sellest vaid viimset vilksatust kaugete puude vahel. Ja nagu suviöös õiel tekib kastetilk, mis sädeleb hommikpäikeses ja puruneb nähtamatuiks piisakesteks, nii sünnib tüdruku ripsmete alla üksik suur pisar, niisama rahulik ja selge nagu see teine suviõisel õiel, ja kaob märkamatu, otsekui oleks ta tulnud vaid viivuks tervitama leebet ööd.

Murelikult jälgib onu Elgat kõigi nende päevade jooksul. Tüdrukus on midagi, mis paneb ta tõsiselt kartma. Ägedaloomuline rutakus ja elavus on temast kadunud, ta liigutused on aeglased ja kuidagi pidulikud, nagu tantsiks ta ühe vaikse ja õrna muusika palvelust. Ta sõnad ei ilmuta küll mingit segadust, kuid hirmuga näeb onu ta väga kahvatuks jäänud päikesest kollasel näol mingit läbipaistvat, säravat naeratust isegi siis, kui ta suu jääb nähtavalt tõsiseks. Keegi ei tea, mida mõtleb Elga. Keegi ei tea, et Elgas nüüd, kui ta ihuüksi seisab eluga silm silma vastas, toimub paljude mõtete, määratute tundetulvade tärkamisi, leeklemisi ja kustumisi. Et ta kõneleb oma möödunud päevadega ja nendega, mis on veel ees. Ja ta ei kõnele ainuüksi endaga ega enda pärast, vaid kõige selle pärast, mis on suurem kui tema, suurem kui ükskõik kes.

Määratu hooga tuleb see Elga üle. Mõtteid, küsimusi, enesesüüdistusi ja paratamatusetunnet! Kõik temas töötab palavikuliselt. Ja ei jää tulemata see, mis tulema peab, et tüdruk võiks oma selgete ja sügavstõdedega sirutada elule mõlemad käed.

Nüüd ta mõistab seda kiindumust, millega ema rippus ta küljes, nüüd ta mõistab pisaraid, mis täitsid ema silmi, kui ta tuli või läks. Ema elu oli seljataga. Kas võib noorena teada, mida tähendab see lause? Ja vähe, üsna vähe oli olnud selles päikesepaistelisi päevi. Tuulde olid lennutatud ta soovid ja igatsused. Ja argipäev kulutas teda, kes ei suutnud ka ise end kaitsta, sest tal puudus see avar ja unelev kujutlusmaailm, mis võinuks panna sädelema päevade hallusse peidetud väärtuslikud killud. Ta ei võitnud loobumistest ja saavutamatusist, ent ta ei kaotanud ka, sest ta oli tubli ja küllalt tahtekindel, ja ta ei nurisenud. Ta oli libisemas elu ääremaille ja Elga oli ainus pide eluga, sisaldades endas kõik, millel tema jaoks oli veel väärtus. Iga lahkumine võis tema jaoks olla

viimane lahkumine sellest, kes jäi edasi elama seda elu, mis tema talle oli annud. Ta oli elanud ainult Elgale.

Ja just seepärast on Elgal valus ja kahju, just seepärast, et ema võis elust saada nii vähe enesele. Ka tema, Elga, on süüdlane. Kui julm on nooruse hoolimatus, mis jätab tähele panemata valusa värina, millega ripub vana süda ta küljes, tundes tema kaudu elu. Tõsi küll, ta on ikka armastanud oma ema, ent see oli nagu midagi enesestmõistetavat, nagu õhk ja päikesevalgus. Tal ei tulnud mõttesse olla tähelepanelikum ema vastu, sest ta ise teadis, et ta teda armastab, kuid ta ei märganud, et ta selle armastusega võinuks soojendada vanakese päevi rohkem, kui ta seda tegi. Ta aina kõndis oma rajal ja mõtles ise- enesele, oma töödele, rõõmudele ja valudele. Ta oli õnnelik ja õnnetu. Ta elas sügavasti kaasa kevadetele ja suvedele, sügistele ja talvedele, kõigele, mis elas ja liikus. Ja ta elas kaasa inimestele, kelledest luges raamatuis, ta mõtles palju headest ja ilusatest asjadest. Aga ta ei mõtelnud üal sellele, kui palju inimesed küll oma elus käivad mööda neist, kes neid ja keda nemad armastavad. Ja kui vähe oleks ometi vaja selleks, et võidaks olla hea, armas ja siiras!

Ta süüdistas end rängemini, kui vaja. Ta mõtles, et ta on julm ja egoist. Aga kõigest ema armastusest hoovas sellisenagi temasse nii palju soojust ja mõistmatut õrnust, et ta liikus aeglaselt tantsides ja naeratas. Võib-olla naeratas ta üsna veidi kõige üle, teades, kui tähtsusetu on ometi kõik, mis ei ole headusest ega armastusest. Ja kuigi maailmas oleks kurjust ja halbust rohkem kui armastust ja kuigi inimesed nende kaudu teeksid üksteisele haiget, ometi on kõik halb kaduv, jääv maa kõige ligemaisse õhkkondadesse, kuna aga armastus ja headus sülelevad igavikku.

Kuid oli ka hetki, kus Elga ise kartis oma mõistuse pärast. Oli mõtteid, mida ta ei arvanud sobivaks noorele inimesele, vaid neile, kes vaatavad elule järele. Ta tundis, kuidas ta oli nagu tundmatute jõudude võitlusväljaks, ja ta oli liiga nõrk, et suuta neid nii taluda.

Kui ta seisis ema alles lahtise haua juures ja vaatas viimast korda alla sargale, kus oli mullaks saamiseks keha, mis oli kandnud endas sama elu, mida kandis nüüd tema, ta tundis, kuidas ta oli väsinud ja midagi õhetas temas. Oli, nagu seisatanuks kõik, kui ta ütles hääletult: „Ainult kolm peotäit mulda. Mina, kes olin tulvil elu ja rõõmu, ei annud sulle muud. Olen ma väärt, et olla noor, et elada?“ Ta tundis jõudu kaduvat liikmeist, kuid ta suutis end hoida lõpuni püsti. Iga langev labidatäis mulda oli piinaks, nagu kuhjataks seda temale. Ja kui kääbas seisis värskena ta ees, ütles ta: „Ometi me armastasime teineteist, olime samast elust. Miks on kõik nii? Kas ka mina pean nüüd alistuma, sest tundub, nagu seisaks keegi mu taga, keegi, kes tahab seda, ja ma ei saa enam vastu panna. Ta võttis minult kõik armastuse, enne ühe, siis teise. Ja nii ma ei saa elada, kui ei ole armastust!“

Neis õhetavate põskedega tüdruku mõtetes on küll juba natuke sonimist. Kodus heidab ta pikali ega tõuse enne, kui palavik on põletanud kõik varjud. Ta on surmale sama ligidal kui elule, kuid otsustaval minutil, kui ta on juba peagu esimesele ligemal, saab noor elu temas siiski võidu. Seda peetakse praegu imeks, kui peale päevadepikkust leegitsevat voodisvisklemit ja üsna äärmusse jõudnud palavikku tüdruk hakkab taas toibuma. Ühel päeval näeb ta jälle päikest ja tunneb end elavana. Kohutavad mustad ja tulipunased keerised on kadunud, Ta silmad elustuvad, ta kõneleb jälle, mitte enam palavikus soni-

des, vaid onunaisega, kes teda põetab tõelise hoolitsuse ja armastusega.

Elgal on tunne, et ta on käinud kuskil kaugel, ja on nii hea, et ta on jälle tagasi. Aga ta on veel väga nõrk ja väsinud. Kui ta jälle voodist tõuseb, on juba september ja hakkab ilmuma sügisevärve. Koolitöö on alanud juba mitu nädalat. Juba üleval, kosub Elga kiiresti. Ja ta on jälle endine Elga, ainult mõnest leegist läbi käinud ja rohkem küps. Ta on rahunenud ja paljus selgusele jõudnud. Kärsitu heameelelaine läbib teda, kui ta ühel hommikul jälle tõuseb üles suure koolimaja laiast trepist nii tuttavlikku hääldesuminasse. Hoolega asub ta õppima, et kaotatud aega tasa teha. Ta on jälle sädelev, vaimukas tüdruk, hea vestleja, osav vaitleja. Ta on nüüd sirutanud elule usaldusrikkalt käed.

Vaikse õrnusega mõtleb ta nüüd emale. Ta hoiab tema elu endas. Ta ei ole mitte tähtsusetu täppeke, vaid ka tema tuleb igavikust. Aardena tunneb ta endas tuhadete sugupõlvede elu. Ja armastus on kõikjal ta ümber. See ei sure ju. Emaarmastus elab üle haua. Tal tuleb vaid hoida hästi seda endale usaldatud elu ja see ulatada edasi lõpmatusse. See on kõik, mida ema nõuaks!

Ükskord ta tundis, et ta südames on midagi, mis on kõva ja külm, ning ta igatses kõigest väest sellest vabaneda. Nüüd on ta selle saavutanud, juba tollel õhtul, kui ta Valdur Karendi juurest ruttas üles oma tuppa. Aga tookord ta saavutas selle isekalt, ainult enesele mõeldes. Elga ei usu, et ta oleks olnud tõepoolest halb, aga ta oli iseenesest sisse piiratud omaenese maailma. Ta armastas tervest südamest, ent ta armastas vist küll pisut rohkem seda armastust ennast, mida ta oma loomukohaselt oli hoidnud ja kasvatanud kui haruldast habrast taime, kui seda inimest sellisena, nagu ta oli. „Olin harjunud alati mõtlema iseenesele ja ma varjasin iseenese eest kõik muu“, mõtleb Elga. „Kui palju on muutunud ja ei olegi möödunud rohkem aega kui kevadest kevadeni“.

Üsna märkamatu on kadunudki talvapäevad ja ega nende jooksul juhtunud ka midagi. Elga töötas, õppis, istus koolis päeva teise järele. See on ju viimane aasta gümnaasiumis. Ja sügisel läheb Elga ülikooli. Ta ei kõhkle silmapilkugi, ehkki ta teab, et tal tuleb selleks nii mõnigi raskus ja kitsikus ületada. Aga just see teeb ta nii rõõmsaks ja paneb tundma oma elu ja seesmist jõudu, seda, mille abil Elga ikka armastab mängeldes võita iseend. Omas pillamistujus tahab ta elult paluda, et see ikka saadaks talle ootamatusi ja ka raskusi, et ta ei laseks tal lämbuda tegevusetuses.

Ühel imeilusil kevadpäeval, oma üheksateistkümnendal sünnipäeval, sõidab ta koju. Ta tahab viia värskeid kevadlilli ema hauale. Ja ta seisab seal keset päikesepaistet, valged lilled käes, nii õnnelik, et võiks hõisata helisema terve kevadise taevasina. Ta on üks neid näilikus õrnuseski tugevaid inimesi, kes on loodud olema õnnelikud ja kõike armastama. Nad ei saa olla kaua õnnetud, vaid nende hingelaadi loomulik päikesepaiste puhastab taeva pilvedest.

„Ema, nüüd olen täiesti vaba, vaba! Ja vaba iseendast. Kuule, siin tuksub elu, mis sina mulle andsid. See on sinu ja minu, kogu looduse elu“.

Järgmise päeva lõuna ajal, kui Elga on jälle linnas ja jõudnud just koju koolist, kus on veel käia vaid viimaseid päevi, astub ta tuppa vana ustav Liisa. Ta armastab seda rõõmsat tüdrukut, kuid ta teab, et Elga on kord sageli kõndinud noormehega, kelle nimi on Valdur Karendi ja kes elab neile üsna ligidal. Viimasel talvel oli ta küll suurema osa ajast ülikoolilinnas. Täna ilmus lehes ta kihlakuulutus ja Liisa toob Elgale lehe, et ta ei peaks kuulma seda võõraste

suust, sest võib-olla Elga veel nüüdki. — Ainsa sõnagagi ei puuduta vanake sõprust, millest ta teadis, vaid ta kõneleb, nagu ta alati kõneleb päevastest uudistest. Elga on talle lõpmata tänulik. Ta korraldab parajasti raamatuid laual, pöördub siis, toetub lauaservale ja naeratavi silmi kõneleb: „Jah, ma armastasin teda väga. Ma tean, et kohtan elus edaspidigi armastust, ja võib-olla on see veel suurem ja haaravam. Aga ta ei saa olla iialgi enam seda, mida on esimene tundepuhang. Ja mul on sellest ilusaim mälestus.“

Siis läheb Elga välja. Ta läheb randa otse sellele kohale, kus nad tookord vaatasid kuuvalguse hõbesadu ja kus nad ütlesid mõned ilusad sõnad. See on Elga lemmikpaiku. Ja ta ütleb, nagu seisaks teine veel ta kõrval: „Olen sulle tänulik kõige eest, mida mulle andsid, ja sa andsid võib-olla rohkem, kui sa seda ise tead!“

On kevadine keskpäeva päikesetuli. Kõik on nii puhas, värske ja lõhnav. Rõõm lendab linnulauludena õhus. Elga astub murule, surub näo üksiku metsiku kirsipuu õitevalenduses okste vahele ja tunneb:

„Ma olen noor!“

Peeter Tšaikovsky

Peeter Tšaikovsky sündis 25. apr. (v. k.) 1840. a. Votkinskis kohaliku kaevanduse üleminseneri pojana. Isa oli venelane, kuna ema põlvnes prantslastest Assière'i perekonnast.

Votkinskist lahkus Tšaikovsky'te perekond 1848. a. Alapajevisse. Endisest kodust viis Peeter kaasa kauneid mälestusi kogu eluks. Siin oli ta teinud esimesi kirjanikukatseid m-lle Fanny õhutusel, siin oli ta saanud esimesi õpetusi klaverimängu alal ja esmakordselt oli ta Votkinskis kuulnud tõesti head muusikat. Kuuldu oli aaria Mozart'i „Don Yuan'ist.“

Elu Alapajavis moodustas Tšaikovsky elus teatud murdejärgu. Endisest luuletavast lapsest sai tujukas ja äärmiselt õrnatundeline, perekonnaliikmete poolt „klaaspoisiks“ nimetatud nooruk. Varsti pandi Peeter õppima õigusteadust kõrgemasse Peterburi õppeasutisse. Peterburis tutvus ta tollal imelapse kuulsust naudiva Ljolja Apuchtiniga, milline tutvus istutas Peetri seni rikkumatusse poisihinge esimesed kahtlused usu, Jumala ja kaasinimeste vastu. Muusika oli täiesti ununenud. Küll vasardas ta mõnikord klaveril mõne tantsu maha, kuid vaimustus, mis teda kord Mozart'i kuulmisel oli vallutanud, oli kadunud.

1859. a. pärast kooli lõpetamist sai Tšaikovsky ametnikukoha kohtuministeeriumi. See koht tähendas elurõõmsale, oma noorust igati nautivale noormehele vaid tüütavat kohustuste jätkamist, mis ajutiseks kooli lõpetamisega katkesid. Suuremaks vahelduseks ja kireks Tšaikovsky tolleaegses elus oli teater. Ja jäänus ajast, mil tedagi paegu imelapseks peeti, oli see, et ta tundis peast kogu Peterburi „Itaalia Ooperi“ repertuaari.

Suure Paastu ajal 1861. a. tuli muutus Tšaikovsky kergemeelsesse ellu. Noormeestüdis ja väsis senisest mõttetust ja sihitust elust. Ta astus äsjaavatud Peterburi konservatooriumi, mida juhatas helilooja ja virtuoos Anton Rubinstein. Varsti jättis Tšaikovsky ametnikukoha ja pühendus täiesti muusikale.

Konservatooriumiaega langesid noore muusiku esimesed komponeerimiskatsed. Avamäng „Nike“ ja „Noorte teenijannade tants“ ei võitnud siiski tähelepanu. Peterburis omasteta ja tuttavateta Tšaikovsky oli sageli meelega äärel. Iseloomult äärmiselt üksindusarmastaja ja hell, ei leidnud ta kergesti sõpra. Puudus igasugune lootus abile. Kuid olukord paranes, kui ta pärast konservatooriumi lõpetamist sai 1865. a. koha Moskva konservatooriumi, mille juhatajaks oli Anton Rubinsteini vend Nikolai.

Moskvas algas Tšaikovsky pidev tegevus komponistina. 1867. a. valmis esimene sümfoonia „Talvised unelmad.“ See on esimesi vene sümfooniaid ja evib seetõttu muusikaajaloolist tähtsust. Sümfoonia ei saavutanud aga edu ja noorel heliloojal kadus tahtmine komponeerimiseks mõneks ajaks.

Tschaikovsky esimeseks armastuseks oli Moskva „Itaalia Ooperi“ lauljatar Désirée Artôt. Mõlemapoolne kiindumus lõppes siiski sellega, et lauljanna abiellus teisega. Tschaikovsky vajas veel suuremasse üksindusse ja melankooliasse. Siia ajajärku kuulub ka „Romeo ja Julia“ komponeerimine, millises teoses Tschaikovsky leiab traagilise armastuse teema käsitlemisel oma õige žanssi. Samal ajal esitas ta avalikul kontserdil Moskva publikule oma kvarteti keelpillidele, millist teost arvustus nimetas imeks. Moskva tundis nüüd nime Tschaikovsky. Kuid laiemale avalikkusele muutus ta tuttavaks alles oma teise sümfooniaga (a. 1872), kus autor kasutas rohkesti vene rahvalaulude motiive.

Sissetuleku suurenedes lahkus helilooja konservatooriumi üksluse töö juurest. Oma korteri vaikuses lõpetas ta ooperi „Opritschnik“, mis valmistas oma loojale siiski suure pettumuse, sest Tschaikovsky pidas seda lootusetult halvaks. Rahulolematuse oma töödega ja kibestunud igatsus vaiksuse ja õnneliku abielu järele kihutasid meelheitva mehe Itaaliasse ja sealt varsti tagasi Venemaale. Ainsat lohutust pakkus süvenemine komponeerimisse. Sellise krampliku tõheklammerdumise vili oligi ooper „Sepp Vakulka“. Järgmiseks saavutuseks oli „I'ran-cisca da Rimini“, mille ta pühendas oma õpilasele S. Tanejevile.

1877. a. tutvus Tschaikovsky kirja teel rikka raudteedehitaja lesega — Nadjeshda Filaretovna von Meckiga, kes oli üheteistkümne lapse ema ja vana-ema. Selle metseeni ja muusikaharrastaja naisega arenes Tschaikovskyl huvitav, kolmteist aastat kestev kirjavahetus, mis oli Tschaikovskyle suureks toeks ja lohutuseks. Kirjavahetusele isiklikku tutvust ei järgnenud. N. v. Mecki abi heliloojale polnud aga ainuüksi moraalne, vaid alalises rahahädas olevat heliloojat toetati igakuise kindla rahasummaga ja igasuguste kingitustega.

1877. a. abiellus Tschaikovsky 30-aastase Antonina Ivanovnaga, kuid lootus saavutada kooselus oma illusioonide täitumist ei muutunud tõeks: abielu lõppes lahutusega ja Tschaikovsky elas üle raske kriisi, mille tõsisemaskujunemisest päästsid ta vennad Anatol ja Modest ning N. v. Meck.

Pärast oma õnnetut abielu reisis Tschaikovsky Šveitsis ja Itaalias, kus ta lõpetas ka oma järjekordse ooperi „Eugen Oegin“. Samuti valmis välismaal lõplikult 4. sümfoonia. Mõlemas kahes esineb heliloojale nii iseloomustav rõhuv saatusemotiiv. 4. sümfoonia oli pühendatud parimale sõbrale, N. v. Meckile. Helilooja ise kirjutas sümfoonia üksikosist järgmiselt: I osa — see on katkestamatu ahel tõelikkusest ja unistusest. Ei ole ühtki sadamat ei ligidal ega kaugel. Uju ses meres, kuni see su haarab ja sügavusse kisub. II osa — melankoolne tunne, mis inimese õhtul üksi istudes vallutab. Oled väsinud, on hea puhata ja kõigest maha jääda. Oli kunagi kauneid silmapilke ja ka suuri kaotusi. Kuid kõik lebab kuskil kaugel, on hea mõelda möödunust. III osa — need on mänglevad arabeskid, nägematud kujud, nagu nad meie kujutluses keerlevad, kui oleme pisut veini joonud. Hing pole rõõmus ega kurb. IV osa — pilt pidulikust rahvalõbust. Kui sa ei leia eneses põhjust rõõmustamiseks, siis vaata teisi, mine rahva hulka ja vaata, kuidas inimesed lõbutsevad.

„Eugen Oegin“, 4. sümfoonia, suur sonaat ja viiulikontsert aina tõstsid Tschaikovsky kuulsust. Juba tunti teda ka välismaal. Ta tööde tormiline vastuvõtte kõikjal kohustas teda aga looma ikka uut, sundis andma uusi kontserte ja sõlmima kõrgeid tutvusi. Üks välismaaturnee järgneb teisele. Tschaikovsky veendus ikka enam, et aega ei tohi kaotada, vaid peab kirjutama, kirjutama! Kavatsusel oli balleti ja uus ooper. Balleti librettoks valis ta „Okasroosikese“ ja teos

õnnestus. Umbes samal ajal valmis ka 5. sümfoonia. Pärast edukat „Okasroosikese“ esietendust siirdus Tšchaikovsky Itaaliasse, kus lõpetas ooperi „Padaemand“. See on Tšchaikovsky süngem teos, kus tegelaste elukäiku juhib saatus ja kus nad sellele tahtetult alistuvad. Aasta hiljem valmisid „Pähklipureja“ ja „Jolanthe“.

1891. a. sõitis Tšchaikovsky vastava kutse peale Ameerikasse, kus ta võeti vastu suure vaimustuse ja südamlikkusega.

Kuulsuse saavutamine ei toonud aga heliloojale igatsetud rahu ja õnne, „vaikset sadamat“, nagu ta seda tavatses ise nimetada. Rahutus ja mingi hirm ta hinges elasid edasi. Ka oma töödega polnud ta rahul — ikka leidis neis midagi laitmisväärset. Raske hoop tabas heliloojat siis, kui ta parim sõber N. v. Meck katkestas nii kaua kestnud kirjavahetuse, tuues põhjuseks oma majandusliku olukorra raskenemise. Tšchaikovsky oli väga pettunud, sest ta oli ikka arvanud, et nende sõprus ei põhjene ainuüksi rahal. Tegelikult kirjavahetuse katkestamise põhjuseks võib ehk pidada seda, et oma kuulsuse tipul seisev Tšchaikovsky ei vastanud enam N. v. Mecki endisele ideaalkujule — üksikule, elupelgajale ja armastustihkavale komponistile.

Kuid armastust ihkas helilooja nüüd nagu varemgi. Ja kuna ta unistused reaalsuses ei teostunud, valas ta need oma töödesse. Valuline armastusteema läbibast saatusteema kõrval peaaegu kõiki Tšchaikovsky teoseid.

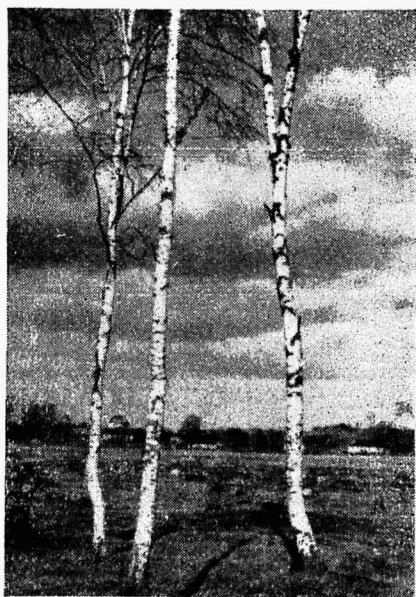
Tšchaikovsky viimseks surmaeelseks tööks oli 6. sümfoonia, mis oma sünge meeleolu poolest läheneb koguni requiemile. 6. ehk pateetiline sümfoonia oli Tšchaikovsky enese ütelse järgi „täiesti isiklikke elamustega seotud teos. Ma olen tema kallal töötades palju nutnud. See sümfoonia on mõistatus, mille lahendamisega olete saavutanud lahenduse minu hinges.“

Uus sümfoonia tuli Peterburis helilooja juhtimisel esiettekandele. Ettevaatlikult võeti see vastu. Ka julgemad ja kogenenumad arvustajad ei suutnud ühekordse kuulamise järel midagi ütelda — mõistatus jäi lahendamata.

Mõni päev hiljem haigestus helilooja koolerasse. Viimseks surmaeelseks tundeks oli tal ääretu janu, janu millegi järele, millele ta nime ei mõistnud anda, mida ta oli aga alati otsinud ja ei olnud kunagi leidnud.

25. oktoobril 1893. a. avas Tšchaikovsky viimset korda silmad, et näha ümberviibijaid, ja sosistades oma parima sõbra Nadjeshda Filaretovna nime suri. Ning ta nägu omandas ilme, mida Rachmaninov seal vaid kord varem oli märganud ja mida ta nimetas „näoks ilma maskita“.

Elsa Piikkari

Vallatu kevad.

Päikese kuldsete tujude naerrihk
helistab kõikejale säravat rõõmu.
Lubaduskarikast ulatab päevapihk
vallatluskärsitust sügava sõõmu.

Heledalt huilata, laulda ja hõisata
tahaksin enesest raskeva õnne,
südameüksed kõik pärani paisata,
tuisata kaugusse pilvedest enne!

Ah, kuidas tahaksin avatud kätega
joosta ja tormata tuultele rüppe!
Käsi käes vabade vahuste vetega
rõõmude südame teeksin siis hüppe!

Vallatu tahtmine ikka vaid rutata,
otsekui kuskil mind ootamas keegi,
kellega koos siis veel edasi tütata
keskele kevade südameleegi!

Üks tõestisündinud lugu.

Juba nädala algul hakkavad liikuma head jutud, et järgmisel laupäeval lavastatakse jälle üks suurejooneline pidu kõigi äraarvamata toredate olemistega. Ohatakse kergendunult ja lootusrikkalt, sest on jälle midagi, mille pärast mak-sab kanda seda nädala kohutavat töökoormat. Eks need laupäevaõhtud ja „väi-kesed äraolemised“, millede järgi nii mõnigi noor olevus on täielikult sisse seadnud oma elamise ja olemise plaanid, ole tõepoolest lunastustunniks, kus kroonitakse vaeste teekäijate päid aukrooniga, vastavalt nende maistele muredele ja hädaoru vintsutustele. Peale mõningaid väga raskeid momente, millal ergu-tatakse end selle pühakirja lausega, mis ütleb, et „ole ustav laupäevani, siis tahan ma sulle hingamist anda“, saabub see päev, kus seatakse sammud tohutu kivimajamüraka poole, mis on piiratud minejate silmis paradiisi säraga.

„Eks igaihele mõõdetä oma mõõduga!“ mõteldakse, kui astutakse ja istu-takse igasuguste asjade ja olevustega täistopitud suurde saali, kus õhk on nii paks, et mõtted jäävad õhku rippuma. Hea, kui saab istuda, hea kah, kui ei saa! Ju see aeg siingi ükskord otsa jõuab. Ja kui siis on nõnda kuidagiviisi ära oldud need paar igavikpikka tundi, siis hakkab noorrahva närtsinud olek tun-nistust andma, et lõpp pole kaugel. Suure vaevaga hangitakse kellelki kava, et kindlaks teha, kas tuleb veel midagi või ei. Kõik ohkavad viimaseid ohkeid, kui tegelased teevad oma parima sel õhtul s.t. nad ei tule enam lavale. Tardunud liikmeisse voolab isegi läbi paksuõõtu õhu värskendavaid puhanguid, millel on imettegev mõju. Hirmsa kiirusega on täitunud daamide tuba, kus vaene pee-gel peab vastu võtma igasuguste isikute igasuguseid nägusid. Kui saaks ainsatki pilku peeglisse heita! Arendatakse tõhusat tööd selles suunas, et Looja kädetööd oma tahtmist mööda parandada. Ka noormehed kohendavad tagasihoidlikult oma fassaadi. Püütakse meenutada veel mõningaid tulusaid näpunäiteid raamatuist „Edu saladus“ ja „Kuidas ma meeldin teistele“. Siis on aga kõik stardivalmis ja äkki alanud eriti intensiivne liiklemine annab märku, et saalis peab olema midagi juhtunud. Avatud ustest kuulduv muusika kutset.

Ja noormeestehulka haarab hirmus paanika. Otsival pilgul tunglevad nad ringi, sest just nüüdsama on alanud esimene „valtser“. Mitusada südant tuksub ühesuguses ärevas taktis. Silmapilk on põnevam, otsustusrikkam kui eksamielne. Leidub aga ka neid, kes suhtuvad olukorda külma sfinksinaeratusega. Need on siis nüisugused hoopis imelikud inimesed, kes ei taipa silmapilgu tähtsust. Võib-olla on neil ka raudsed närvid või on neil edu mingil viisil garanteeritud. Mõnel näiteks on lgatsustemaalt saabunud Hollandus (mis tähendab äraseletatult seda-

sama, mis igatsus), kes käib ringi kui vihane lõvi ja raiub higi pühkides teed läbi kohutavalt suure südame te hulga, kus tuksub kuskil ka temale määratud väike ootusäre südameke. Kahjuks on rahvast kui liiva mere ääres, nii et on raske ja peaaegu võimatu südamele südame leidmine, mis pärast nii mõnigi tagasihoidlik nooruk jääb nõelaotsijaks heinakuhjast. Mõnigi mõtleb: „On igatahes kaks võimalust — ta kas tuleb või ei tule!“ Kes aga siiski on teineteist leidnud, üritavad sissepääsu saali. Uksed on kitsad ja sissetahtjaid palju. Keegi ümber seib kindlas usus laulu: „Kitsast uksest mine alati edasi, edasi!“

Saalis parketil algab kohutav võitlus olemasolu eest, mida rahvakeeles kutsutakse tantsuks. On hea, kui saadakse üritada paar tiiru ümber enesegi telje. Kõik tammuvad ühel kohal paigal ja igasugune laiemaulatuslik katse saab seltskonna üldise põlguse osaliseks.

Paare leidub igas variandis. Mõned on pöördvõrdelised, s.t. mida pikem on üks, seda lühem on teine. Ühed on õnnelikud kolmandas astmes ja hõljuvad omateada seitsmenda õnnetaeva ülemisel korral, kuid tegelikult teiste varvastel. Keegi harrastab ultramodernset ja seninähtamatut tantsimisviisi, mis halvimal juhul võtab ta partneri ristluud valutama. Üks käib parketil ringi oma tavalisel tänavakõnnakul ja kujutab endast piimameest, ajades neidu kui käre tagurpidi enese ees. Keegi võlub neid saadab oma silmist surmakiiri välja, kui näeb, et „tema“ on võtnud kellegi teise tantsima.

Nõnda lõpeb üks tants ja algab uus ja hullem. Lauas istuvate inimeste jalad pole isegi laua all garanteeritud tallamise eest. Kui tema on temakese vastu eriti õrn ja tähelepanelik, siis palub ta temakese ilmtingimata lauda, kuhu on tellitud pudel sidrunisoodat ja kaks kooki. Läbi pudelikaela saadab temake temale pilke, milles on igavene truudus. Igatahes traagilised ja koomilised elemendid on üksteisega kohutavalt segi aetud. Veelkordselt tõestub kirjandusloo tunnis kuulnud väide, et mida segasem, seda romantilisem.

Üle kõige selle laiub õrnalt ja salapäraselt tugev tolmupilv. Nõnda kestab see edasi tund tunni kõrval. Mõned paarid on juba varakult nägematult lahkunud, kuna tütarlapsel ta järgmise päeva jutu põhjal on valutanud pea ja noormehest ta ei tea üldse mitte kui midagi.

Varsti vallutab pilkane Egiptuse pimedus pidusaali ja hirmsa rüsinaga hakkab tõusev noorus end tantsupõrandalt vägisi lahti kiskudes riiteruumi poole ajama. Seal jätkub veel kord võitlus olemasolu eest, eriti noormeeste hulgas, kes peavad ometi ruttu rõivastuma, kuna temake võib enne kaduda, kui tema jõuab trepile ootama. Hiline kojutulemine igatahes tuleb ajada kas kuuvalguse või imeilusa õhtu süüks. Teised asjast osavõtjad on süütuks ja ei tule üldse arvesse.

Leida Kibuvitsaga

vestlemas.

On maikuu esimesi imeilusaid päevi, kui päike on annud mulle nõnda palju julgust, et lähen kodust välja kindla kavatsusega külastada kodulinna kirjanikku proua Leida Kibuvitsa ja paluda temalt intervjuud. Halvim seejuures on aga, et tegelen sellise asjaga esimest korda ja mul pole aimugi, kuidas üks õige intervjuuriija peab käituma, mida küsima jne. Ei saa siis ka ütelda, et mul oleks just kõige kindlam enesetunne, kui ma lõpuks seisn otsitava maja ees kesklinna lähedal mereäärses pargirajoonis, aga ma torman otsekohe trepist üles ja vajutan kellanupule, et mul poleks aega õiget hirmu tunda ega sellest tingitult ümber pöörduda.

Tumedajuukselises ukseavajas tunnen piltide järgi otsitava enese. Seisab seal avatud uksele ja kitsas esik ta taga on peagu lõhkemas päikesest, mida tulevab kuskil avatud aknaist. Ja järsku mul ei olegi mitte raasugi kartust ega isegi mitte halba enesetunnet, et tungin võõra inimesena teise korterisse.

Teatan prouale, et pöördun tema poole väga imelikus asjas ja ta juhatab mu tuppa, millest ma ei tea, kuidas kirjanikud armastavad seda nimetada, kas töötoaks, kabinetiks või millekski muuks. Alles seal ma siis avaldan oma tuleku põhjuse. Proua Kibuvits vaatab mulle tõsiselt otsa ja küsib: „Aga kas teate ka, mida ma selliste sissetungijatega harilikult teen?“ Kohutav aimus sähvatab läbi mu pea. Ja otsekui selle kinnituseks proua jätkab: „Näitan lihtsalt ust“. Aga mina olen otsustanud viimse võimaluseni vastu panna ja mitte just kergesti alla anda. Sellepärast sõnastan oma lootuse, et ta minuga siiski sedasama ei tee. Ta näib naljakastõsiselt justkui aru pidavat ja ütleb lõpuks, et mind päästab vaid mu noorus ja see, et ma olen veel „roheline“, mitte elukutseline, sest olin talle kohe päris avameelselt tunnistanud, et ma käin seda okkalist teed alles esimest korda ja loodan teda intervjuuerida ta enese lahke kaasabiga. Mul oli jätkunud seda rutakat mõtlematust, et jätsin kergemeelselt tegemata igasuguse ettevalmistuse kasvõi mõne küsimusegi väljamõtlemise näol. Vabandan seepärast proua Kibuvitsa ees, mispeale ta naeratab vaid kavalalt silmanurgast ja ütleb: „Õige jah, muidugi oli see teist ettevaatamatu. Te pidanuksite oma tulekustki ilmtingimata ette teatama, et võinuksin esinduslikumalt Teid vastu võtta.“ Siinjuures ta osutab oma suurele eredaruudulisele põllele kevadiselt heatujulise kirjaga kleidil.

Proua vabandab silmapilguks, et minna vaatama, kas ta noorperega, s. t. tütre ja kassiga on kõik korras. Siis ta võib jälle rahulikult istuda oma diivaninurka ja me arutame koos, mida ta küll peaks mulle jutustama, et see võiks olla huvitav ja sobiv õpilasajakirjale.

Minu sellekohasele küsimusele vastab ta, et ta on oma koolipõlve veetnud Tartus, kus ta 13 aastat tagasi oli lõpetanud tütarlastegümnaasiumi. Oma kooliajast vaibab proua Kibuvits ja naeratab taas oma kelmikalt säravat naeru, üteldes kõneldavast ainst ainult seda, et ta olevat olnud kohutavalt vallatu tüdruk, kes ei püsi isegi pudelis korgi all.

Edasi saan teada, et proua Kibuvits on valmistunud kunstnikukutsele praegusest hoopis erineval alal kunstikoolis „Pallas“, kuid nüüd on maalimine jäänud kõrvale, ehkki ta ütleb selle veel nüüdki olevat südamelähedase. Ta on ka ise valmistanud illustratsioonid paarile oma raamatule, kuid harilikult kasutab ta nüüd oma maalimisandi tütrele pildiraamatute valmistamiseks. Proua Kibuvitsal on nimelt veidi üle 2 aasta vanuses tütar ja selle kasvatamisele on ta otsustanud peamiselt pühenduda. Kõik muu jääb vaid kõrvaltööks.

Pärin proua Kibuvitsalt, millal, millega ja millisel tõukejõul ta alustas oma kõige varasemat kirjanduslikku tegevust. Seepeale libiseb hele naeratus taas üle ta näo ja ma saan kuulda, et Leida Kibuvitsa esimene kirjanduslik tegevus on olnud n.-ü. „põrandaalune“ ja karistatav, s. t. koolis käies tulnud tal iga koduse kirjatöö puhul kirjutada antud teemale vähemalt neli-viis kirjandit, muidugi oma härdasti paluvaile kooliõdedele. Vahepeal seisis tükk aega esikohal maalikunst ning kirjutamine seisis orvuna kõrvale, kuni 1932. a. „Looduse“ romaanivõistlus ja auhind äratanud ta tähelepanu. Ja nii, osalt uudishimust ja võistlusihast aetud, et näha, mitmendale kohale tullakse, valmiski „Soomustüdruk“ ja sai 1 auhinna. Mõtelda, „põrandaaluselt“ kirjanduselt 1 auhinnale!

Edasi ilmusid, nagu teada, „Rahusõit“, „Paradiisi pärisperenaine“, „Manglus Sepapoeg“, „Kass arvab, et . . .“ ja „Rist ja rõõm“ (kaks viimast autori illustratsioonidega). Oma esikteose „Soomustüdruk“ kohta naeratab autor: „Soomustüdruk“ on vaht, mis on riisunud inimeselt pealt, kui ta veel kobrutab ja pulbitseb“. Ja oma teistegi teoste kohta ütleb Leida Kibuvits ise: „Need on kõik muidu niisama, ma ei ole oma pärisraamatut veel kirjutanud ja mul on tunne, et ma ei saa seda teha enne, kui olen vahest juba viiekümnendais eluaastais. Mu raamatuid mulle enesele kõige südamelähedasem on vist küll „Kass arvab et . . .“ On leitud, et selles raamatus on liiga palju pilget ja piisutamist, aga kui ma järele mõtlen ja inimesi ikka jälle vaatan, ma ei saa ikkagi sellest raamatust midagi ära jätta ega ütelda, et see on liialdus“.

Küsitlen, proua Kibuvitsa ka ta lähemate tulevikukavatsuste üle kirjanduse alal. Ta ütleb, et ega perekond jäta ju kuigi palju aega kirjutamiseks. Esiialgu on ta kirjutanud mõningaid jutustusi ja novelle ajakirjadele, kuid kirjastusele antud lubaduse kohaselt ilmub juba sügisel pikem teos „Leinapajud“, mis käsitleb kolme põlvkonna naiste elukäiku. Teose alguses kirjeldatakse aega möödunud sajandi keskelt ja naist maamiljööös. Edasi siirdub raamatu tegevus teise põlvkonna naisega linna, kuni jõuab kolmanda põlvkonna naiseni, kes ei ole juurdunud õieti ei linna ega maale.

Oma kirjutamisharjumusist jutustab proua Kibuvits, et ta parim kirjutamis-aeg on varahommikuti, kuid õhtuti jäävat ta ruttu uniseks. Suvehommikutel tõusvat ta vahel, kui mõni töö nõuab kiirustamist, juba kell 4 ja asuvat kirjutusmasina taha tööle. Heaks töömeeleoluks vajavat ta ilusat ja rõõmsat ilma.

„Oma vaba aega kasutan meelsamini lugemiseks,“ jätkab proua Kibuvits. Küsin ta lemmikraamatuid, mispeale ta astub oma arvuka raamatukogu juurde ja peatub hetkeks mõtisklevalt. „Sellele küsimusele ei ole kerge vastata, sest on

palju raamatuid, mis meeldivad ja mida loed aeg-ajalt uuesti. Kodumaisest uuema aja proosatoodangust on mulle küll kõige südamelähedasem Tuglase „Väike Illimar“. Ja luuletajaist ei leidu minu jaoks võrdset Marie Underile ja Kersti Merilaasile.“ Nüüd mõõdab ta mind hetkeks silmadega ja lausub naeratades: „Ah, kuidas ma kord, nii umbes teie-vanusena olin vaimustatud Kellermanni „Ingeborgist“! Riivilil üht või teist raamatut kohendades jätkab ta: „Raamatuist, mida ikka jälle tahaksin uueti lugeda, võiksin veel nimetada Piiblit, Lagerlöfi teost „Gösta Berling“, Larseni „Martat ja Mariat“, Knut Hamsuni raamatuid ja Galsworthy teoseid. Ja üldse tunnen ma teatavat sümpaatiat inglise kirjanduse vastu, kuna aga saksa uuemaaegne kirjandus jääb mulle täiesti võõraks, nagu mulle alati jääb võõraks sõda ja vägivald ning masside sugereerimine.“

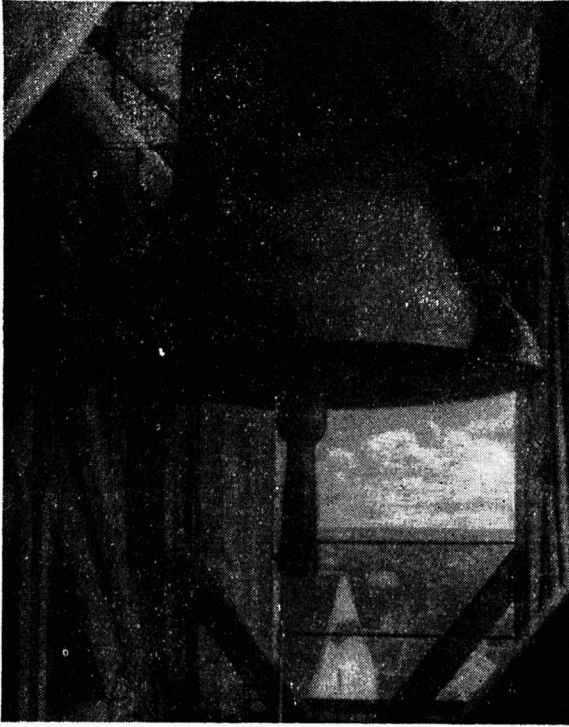
Olen nüüd proua Kibuvitsaga kõnelnud enam-vähem kõigest, mida tahtsin teada. Ja kogu meie jutlemise kestes olen võinud märgata tema juures üht joont, mis nõrga kibedusena siin-seal ilmub päevavalgele — see on antipaatia väikelinna elu vastu, see on otse selle vihkamine. Ja mingi kibeduskurruga suunurgas ta ütleb: „Olen siin sunnitud. Käin sageli Tallinnas „week-endil“ värsket õhku hingamas“. Proua Kibuvits hoidub eemale siinsest seltskonnast ja daamide kohvikuringkonnast. Isegi ta enese kodu on kõigile suletud.

„Ma ei ole siiski inimestevihkaja ja mul on siingi inimesi, kes on mulle südamelähedased ja keda võin nimetada sõpradeks“.

Vaatlen teda diivanil istumas ja mul on järsku hea meel, et ta on just niisugune, nagu ta on, ja ta tundub olevat seesama, mis ta näib. Too lühike külustus aina kinnitas muljet, mis mulle on jäänud Leida Kibuvitsast ta teoste lugemisel, et teda ei saa võrreldagi meie hariliku naisetuübiga, kes peale oma pliidiumbruse ei tea midagi, ent kes siiski teevad end seltskonnas tähtsaks ja lubavad endale kõnelda kõigest ja arvustada kõike, kuid ta ei ole ka ekstravagantsust taotlev boheemlane, vaid temast hoovab tugeva vaimse isiksuse julgust, kindlust ja siirust. Ta kõnestil on sädelev ja võrdlused ilmekad ning värsked.

Enne lahkumist ütles proua Kibuvits, et temast on avaldatud ikka intervjuusid, mis on kas väga lilledõhnalised ja magusad, või millede ilme on varjatult sapivärviline, kuid mulle ta soovitas minna mööda neist mõlemaist teedest ja kirjutada lihtne ning avameelne mulje, nagu ma selle temast sain. Ma ei unustanud seda nõuannet neid ridu kirjutades, kuid märkan, et olen lõpuks tahtmatult muutunud ka mingiks arvustajaks, ehkki Leida Kibuvits ise avaldas võõrastust selle julguse üle, millega meie üleöö nagu seemned kerkivad noored kirjandusearvustajad julgevad lahata vanameistrite töid ja lüüa nende puhul lärmi. Ka mina ei taha kippuda arvustajaks. Mulje aga, mille sain Leida Kibuvitsalt, võiksin kokku võtta selles, mida mõteldakse ütelusega „tark ja vaimukas naine.“

Eha Rahtla

Laupäeval.

Nädala teisel päeval, kui paastukuu murdis jõudsasti talve ranget selgroogu, sammusin tusaselt kooli poole läbi uniselt ärkava hommiku. Jälle oli möödunud laupäev ja silmade ees keerles viis eelseisvat monotoonset päeva, millele järgneb nagu hõngpeenesse loori mähitud mu igatsetav lemmik — laupäev. Need päevad on saanud mulle kuidagi väga armsaks, eriti siis, kui kestab veel õppetöö ning kevad on päästnud oma taliveed juba valla.

Täna on erinev päev juba sellepärast, et hommikul tallasin kooliteed rõõmsamalt kui eelmistel päevadel ning aednikupoisid istutasid esimesi võõrasemasid lilleplatsidele. Tundub, nagu oleks kääpa rahu hõlmanud kogu linna, milles kostavad kirikukellade löögid, algul aeglased, siis aga pidevalt sagenevad. Need kirikukellade kirkad kutsed on laupäeva ilusaim muusika. Rahvast tõttab pealelõunasele jumalateenistusele. Sinna ristikujulise kiriku poole ruttan ka mina. Neist kelladest voolavad raskelt ja pühalikult helid, mis matavad terve päikesse uppuva linna. Oo, kui tungivalt nad kutsuvad! Astun pühakotta. Kiriku seintel on suured meesööbivad maalingsid uue testamendi sündmusist. Altari laekumeruses on

pildike, millist oli näinud kuningas Konstantin Suur taeva laotusel, kui ta läks paganatele sõjaga kuulutama ristiusku. See maaling koosneb helendavaist taeva tähtedest ja hõbedasest ristist, mille alla on kirjutatud: „Sellega võida“!

Kirikukellad on vaikinud, liturgia on alanud. Valges talaaris preester suitsetab viirukit. Küünlad altari ligidal on nüüd süüdatud. Iga peenikese küünla ümber virvendab leek kroonina ja pillub kuldsädemeid. Loojuv päike viskab murdunud kiiri läbi kirevate aknaruutude kiriku idapoolsele seinale. Kiirte kuld-kollasesse leeki heitub aknale ristikujujuti. Kõik see ja viirukisuits annavad ruumile pühaliku ilme. See täidab inimesi nagu mingi uimaga. Tahaks nagu kaua, kaua viibida siin pühakojas.

Kostavad taas kellad. Ärkan sellest uimast. Altari kullatud vaheseina nikerdustele tungib aralt veel roosat valgust. See imelikult hõõguv kuma on vaid peegeldus. Päike raugab linna taha ning lääs värvib sinipilvist nurmed kergelt punaseks. Inimesed on avanud oma hinge unustatud salatemplid ja väljuvad kirikust.

Ilmarius hakkab niite koomale tõmbama ja peagi kaob ka see päev.

Mind veetlevad laupäevad. Olen armastanud neid alati, neis on hardumus ning rahu.

Põhimõte on tühi karikas, kui me pole täitnud teda elu viinamäel — praktikas. Kui palju nõrkevad janust nende eneste tühjade astjate keskel. Ainult narr uhkustab nendega ja asetab nad maja ette vaatamiseks.

V. A. Koskenniemi.

Muljeid

Axel Munthe

„San Michele raamatust“

See on omapärane raamat, mille on kirjutanud omapärane inimene, raamat, mis erineb vägagi harilikust raamatutüübist. Ja me ei saa seda võib-olla vaadata läbi hariliku „kriitika prillide“, ei saa ehk vaadata teatud kindlaist kirjanduslikest seisukohast. Muidugi võib seda ju teha, kuid see ei vii selle raamatu arusaamisele. Iga eelarvamuse ja „ettevalmistuse“ ballastist vaba olles võime sukelduda sellesse elamusse, aga muidu jääme sellest külma kaugusse. Ja elamuseks peaks see raamat olema igaihele, kes seda oskab lugeda. Siin on kirev mitmekesisus huumorist, pilkest, armastusest, piiritust fantaasiast. Ja see kõik saab elamuslikuks tervikuks Axel Munthe omapärase isiksuse läbi. Et see kirevus ei muutuks meile väsitavaks, siis laseb ta laulda ja jutustada loodusel, lindudel, ennemuistseid aegu tähistavail varemeil, aastasadu vaikinud slinksilgi. Nii näitab Axel Munthe meile seda elu, mida meie kõrvad ei kuule, meie lühinägelised silmad ei näe, meie seesmine tühjus ei taaju.

Ta paiskab meid ühest olukorrast ja elamusest teise. Ta asetab meid Pariisi südamesse, juhatab doktor Munthe ooteruumi, kus ärritatud Mrs. Jonathan kahtlustab ka meid õndsas Mr. Jonathan'i mälestuse haavamises ja kust Mamsell Agata naeratus ajab meid põgenema söögituppa, kus istub elavalt vesteldes Monsieur Alphonse hoolsalt oma silindrit valvates ja lapselike silmade õnnelikult särades. Siis viib ta meid ka oma põhjamaisele kodumaale, isegi Lapimaale, kuid peagi talutab ta meid edasi haiglatesse ja Pariisi röpaseisse aguleisse. Ta vestleb enese teisikuga, surmaga ja Notre Dame'il asetseva kuradikujuga. Ja siis viib ta meid Capri saarele, Anacaprisse, tassib meid üles mööda 777 foiniikia trepiastet, et tutvustada meile varemeid, slinksi, keiser Tiberiust ja salapärast olendit punases mantlis. Unenägu, tõelikkus? „San Michele raamatut“ lugedes võib sageli tekkida abitu ja segane tunne ja küsimus: kas seisame veel tõelikkuse piires või eksleme juba fantaasiasünnitusis?

Suur kriitik on nimetanud „San Michele raamatut“ raamatuks surmast. Ehkki selles kõneldakse küll palju surmast, jääb domineerivaks ometi avaralt haaratud elu ja armastus. Piiritu armastus looduse vastu on juurduanud Munthe põhiloomusesse. Selle armastuseta ei oleks kunagi kirjutatud „San Michele raamatut“.

Kuigi just selle suure südamliku armastuse tõttu Munthe tundub haaravat lõpmatust ja otsekui kasvavat välja hariliku inimese piiridest, ei ole ta ometi vaba inimlikest nõrkusist. Neid paiskab talle hoolimatult näkku noor hooplev sissetungija, kes tahab oma kõleda pilkega iirteerida vana rauka: „Vaene vana-mees, Te unistate! Kardan, et Te suudate vaevalt lugeda, mida Te säääl kirjutate. Mitte San Michelest ja jumalikust Tiberiuse villa marmorpagmentidest pole Te jutustanud kogu aeg, vaid ainult mõned killud enese purunenud elust olete toonud päevavalgele“.

Kuid kas pole parem neid kilde meile anda, kui hoida neid peidetuna, sest me tunneme, et neis kildudes seesmiselt rikas ja omapärane inimene annab meile iseenda,

„Ce n'est rien donner aux hommes
que de ne pas se donner soi-même“.
(See ei anna midagi inimestele,
kes ei anna iseennast).

Kui me ei tee mingeid järeleandmisi, siis võime küll kannatada kahju, kuid ei millalgi minna põhja. Kompromiss, see leige kesktee, rikub meid, see on inimkonna salaurkais pesitsev haigus, hingede eksitav hämarus, ei päev ega öö.

V. Bonsels.

Põgus pilk kaugetele randadele.

Vestlus Marokkost.

Ühel toimetuseliikmel oli võimalus vestelda inimesega, kes on umbes aasta tagasi saabunud kodumaale rohkem kui kuus aastat kestnud kirevast ja juhtumusterohkest elust kaugel lõunas, peamiselt Põhja- ja Lääne-Aafrikas. Seega on tema muljed meie ilmunud reisikirjeldusist värskemad. Ta jutustused maalivad pilte Euroopa maadest, nähtud reisil Eestist kuni Lõuna-Prantsusmaale, sealsest suurepärasest loodusrikkusest ja kauneist linnadest, sõidust üle Vahe-mere ja elust Aafrikas. On võimatu püüda kõiki neid elamusi ühendada lühidaks kirjelduseks õpilasajakirja lehekülgedele. Seepärast on püütud selles kirju-tuses anda väike ja kokkusurutud pildike

vestluse põhjal just sellest, mis on meie vähem tuttav, nimelt puudutada mõne rea-ga üldist elu Marokkos, kus nimetatud isik peatus pikemat aega, ja araablaste, peami-selt araabia naiste elu ja saatust.

Ilmeka pildi annab jutustaja saabumi-sest Põhja-Aafrika randa, kust allas merel viibivale laevale avaneb omapäraselt võluv vaade, otsekui iseloomustav läbilõige kõi-geist sealsest. Otse kalda ääres kaljusel maal sirutavad kõrgusse tohtusuured pal-mid, mille all laisalt lamavad kaamelid. Sadamas kihab lärmakas ja kirev elu. Ning kõige üle päikese kõrvetavkuum ketas ja vaikselt kuum õhk, mis tahab otse läm-mata. Edasi läheb sõit raudteel, mis look-leb tujukalt ja edvistavalt, joostes kord piki merekallast, võimaldades muinasjutulisi vaateid, kuid suundub siis otse liivakõr-vesse, läbistades oaase ja kaktusefarme. Jõudnud Marrakechi jaama, milline linn on pärismaalaste pealinnaks, seisatud imestu-nult, sest su ees laiuvad viljadest kolleta-vad apelsinimetsad. Tundub, nagu elaksid sellel maal õnnelikumad inimesed ja nagu seisaks selle kohal kellegi õnnistav käsi.

Eriti võõrale sennasaabujale avaneb seal igal sammul omapärast ilu nii maastikus kui ka asulate üldilmes. Eriti maalilised on sealsed õhtu- ja ööpildid, kui linn särab elektrituledes ja majad helendavad puude tumeduse ja lõunamaise taeva taustal.

Kuid kui see muinasjutuvõrk hakkab veidi hargnema ja kui sa näed sealse elu argipäevapoolt, tõmbud esialgu heitunult tagasi ega suuda seda tõeks pidada. Suuremat viletsust võib vaevalt kuskil kohata, viletsust, mida kohatakse igal sammul, kuid millisest mõõdutakse lõunamaalase ükskõikse loidusega.

Muidugi leidub seal pärismaalastest ka inimesi, kes on saanud euroopaliku hariduse ja kes elavad rikkalt ja toredalt. Need on kas suurpõllupidajad või riigiametnikud, kuid neid on siiski vähe. Rahvast on väga tihedasti, põldu vähe ja sellegi jaotus halb, nii et suurem osa inimesi elatab end käsitöolistena jne., et rahuldada oma väheseid tarvidusi. Araablane ja neeger on aga väga odav tööjõud, kuid et ka ta eluvajadused on väikesed, saab ta kuidagi ära elada. Nende peatoiduks on küpsetatud maisileib, tee ja datlid. Ka rõivastus on vähenõudlik.

Neegrid käivad alasti, kandes ainult niuete ümber katet. Araablase rõivastusosadest on avarad, sääre ümber kitsa kinnisega lõppevad püksid, mida kannavad nii mehed kui naised. Ümber on neil veel lai valge riie, mis on visatud üle õla või õlgade ja mida hoitakse ühe käega kinni. Peas on valgest riidest põimitud omapärased peakatted, jalas sandaalid, kui ei käida mitte just paljaste jalgadega. Naiste eritunnuseks on veel näo ees loor, mis jätab vabaks ainult silmad. Loori kannavad ka tütarlapsed paremaist perekonnist.

Araablanna elu on meile võõrastav ja mõistetamatu sealsete kommete, arusaamade ja peamiselt selle elu raskuse tõttu. Mehel võib olla nii mitu naist, nagu seda lubab ta majanduslik seisund, kuid üks neist on peanaine, kes on peagu alati mehega kaasas. Naine on oma mehe täielik omand ja ori, kellega mees võib teha, mida ta iganes soovib. Naised teevad vajaliku töö, kuna mees veedab aega niisama. Huvitav on vaadata, kui mees läheb välja, siis ta sõidab kas hobueesli seljas või läheb ka jala ees ning tagant järele tulevad looritatud naised. Ja araablane kohtleb harilikult oma naist sellise tooruse ja hoolimatusega, et tuhanded tütarlapsed ootavad värisedes oma saatust ja on valmis kinnisilmi abielluma esimese valgega, sest nad teavad, et eurooplane kohtleb naist likumalt.

Araablannad abielluvad 14—15 aastasel. Rikkad ja kuulsad isikud võivad endale lubada abiellumist seoses pidulike rongikäikude ju suurejooneliste lõbustustega. Tavaliselt aga ostetakse naine vanematelt, makstes ta eest kas rahas või loomade ja viljaga. Keskmise naise hind on umbes 500 franki, olenedes naise ilust. Sel juhul on aga mees teataval määral ka vastutav naise eest. Kuid suur osa abielusid sõlmitakse meeldivuse korral tütarlastega, kes on kas perekonnata või vanemateta ja kes on koondunud linnades asutistesse, mis tegelevad sellega, et seal näidatakse tütarlapsi ja mees valib siis endale naiseks selle, kes talle meeldib. Siis on veel üks liik abielusid, mis on sõlmitud teatavaks ajaks, kas kuuks, pooleks aastaks või aastaks. Kuid neis abieludes ei ole mehel mingeid kohustusi, paitsi teatava summa maksmine, ja isegi sellistest abieludest sündinud lapsed jäävad naisele, kes nii satub tohtusse ja kujuteldamatusse viletsusse.

See on selle elu teine, argipäevane pool, kus igal sammul vaatab vastu nälg, sellest tingitud pettus ja varguskirg, veelgi halvem. Nii mõnigi eurooplane, kes on üksi sattunud pärismaalaste linnaosa kitsaisse ja haisvaise tänavaisse, on pöördunud tagasi puupaljana või halvimal juhul jäänudki kadunuks. Ja seal kõrval on imeteldavate rikkuste ja haruldustega kuulus araabia turg, kus võid päevade kaupa kõike ikka ja jälle imetella. See ongi sealne elu, kus rikkuse ja külluse kõrval seisab julm puudus ja nälg.

Elu ilma õrnuse ja armastuseta on ainult kuiv, krigisev ja rebiv rattavärk.

Victor Hugo.

Halvasti tasub oma õpetajale see, kes jääb ikka õpilaseks.

Nritzsche.

Õpilasingi „Lotos“ tegevusest 1939./40. õ-a.

Õ.r. „Lotos“ juhatus 1939./40. õ.a. Istuvad vasemalt paremale: Aino Annus - abiesinaine, Edda Kaar - esinaine, Erika Käärats - kirjur. Taga: Erika Laur - laekur, Aino Mäesalu - vabataige. Pildil puudub „Lotos’e“ vanem nr. H. Kukb.

Pärnu II Gümnaasiumis, Progümnaasiumis ja Reaalkoolis töötab kolm õpilasingi: „Lotos“, Ajaloo Ring ja Usuline Ring. Neist vanim ju suurim on „Lotos“, kuhu on koon-
dunud suur hulk õpilasi.

Õpilasingi „Lotos“ käesoleva õppeaasta esimesel peakoosolekul 29. sept. 1939. a. ja sellele järgnenud juhatusel koosolekul 4. okt. 1939. a. valiti õ.r. „Lotos“ juhatus ja jagati selle ametid järgmiselt. Edda Kaar (II g.) — esinaine, Aino Annus (III g.) — abiesinaine. Erika Käärats (V prog.) — kirjur, Erika Laur (I g.) laekur, Aino Mäesalu (V prog.) — ametita liige. Revisjonikomisjoni valiti järgmised õpilased: Maimu Ümarik (III g.), Vírve Raudsepp (III g.) ja Õie Teearu (III g.).

Esimesel peakoosolekul valiti ka osakondade juhatused ja raamatukogutoimkonna liikmed.

Järgmisel peakoosolekul 9. okt. kinnitati õ.r. „Lotos“ juhatus ja kolme osakonna tegevuskavad ja eelarve. Samal koosolekul määrati liikmemaksuks 40 senti õppeaasta kohta

Juhatus suuremaist teostatud ettevõttest tuleks kõigepealt nimetada õpilasingi toa korrastamine ja sisustamine sinna uue mööbli muretsemisega, milliste töödega jõuti lõpule novembri keskel. 21. okt. korraldas „Lotos“ koos naabergümnaasimi õpilasingiga „Püüe“ hõimuõhtu ja 9. nov. kooli aastapäeva aktuse. 28. jaan. 1940. a. toimus kõigi osakondade ühistööna koos Ajaloo Ringiga korraldatud hästiõnnestunud pidu, kus kanti ette suur moodiderevüü, gümnaasiumiõpilaste poolt „Kalevipoja“ ainel koostatud „oper“ „Linda Kosjad“, Elsa Pikkor'i luuletus „On päikeseteekond mu süda“, tantsuettekandeid ja muud.

Õ-r. „Lotos“ Kirjandusosakond.

Elsa Pikkor

õ-r. „Lotos“ Kirjandusosakonna
esinaine.

Kirjandusosakonda juhivad käesoleval õppeaastal järgmised õpilased: Elsa Pikkor (II g.)— esinaine, Vaina Kukk (II g.) ja Asta Sillaste (III r.) — juhatuse liikmed.

Kirjandusring on aidanud kaasa igale üldüritusele ja näidanud kõigiti intensiivset tegevust. Kirjandusringil ilmub kaks korda kuus seinaleht „Lotos“, 28. nov. 1939. a. toimus referaatõhtu teemal „Friedrich Nritzsche elust ja loomingust“. 2. det. 1939. a. korraldati uudiskirjanduse-õhtu käesoleva kirjandushooaja esimesel poolel ilmunud teoste tutvustamiseks õhtul esitati ülevaateid ja katkendeid vastavaist teoseist ja muusikapalu. Raamatunädala puhul pandi välja kooli ruumes suur hulk plakateid mõtteteradega raamatust ja lugemisest. 31. jaan. 1940. oli korraldatud Henrik Visnapuu 50. sünnipäeva tähistamiseks vastav õhtu. 5. märtsil usaldati Kirjandusosakonnale A. H. Tammsaare mälestamisaktuse korraldamine. 13. märtsil 1940. a. P. I G. õ-r. „Püüe“ korraldusel toimunud koolidevahelisest kõnevõistlusest võttis osa Elsa Pikkor, kõneldes teemal „Tammsaaret mälestades“. Elsa Pikkor tuli võistlustel esimesele kohale P. I G. õpilase Aasma kõrval. Käesoleva aasta algul Kirjandusring kuulutas välja kirjandusvõistluse ilukirjandusliku proosapala, luuletuse ja artikli alal, kuid pikendatud tähtajaks anti võistlusele ainult 1 (!) töö. Kirjandusringi üritusist võiks mainida veel seda, et seinalehes on järjekindlalt toodud ilmekaid ja tarvitatavaid uusi sõnu ja õpilaste sõnavara täiendamiseks ka emakeele alal korraldatakse kooliaasta lõpupäevil, kui eksamid on juba selja taga, vastav võistlus. Samuti on kaivatsus korraldada käesoleva ajakirjaga seoses meie kooli õpilaskonna omaloomingu-õhtu ajakirja ilmumise ajal koolitöö lõpp-päevil.

Kirjandusringi juhatus on ühtlasi ka kooli Karskustoimkond ja ajakirja „Tuleviku Rajad“ koolitoimkond. Tuleb märkida ka seda, et käesoleval aastal on olnud üsna tihedas kontaktis „Tuleviku Radadega“ ja energilise tagajärjel on koolis müüdavate eksemplaride arv tõusnud kahekordseks endisega võrreldes.

Ethel Brafman
Muusikaosakonna esinaine.

Muusikaosakond.

Muusikaosakonna juhatusse kuuluvad järgmised õpilased: Ethel Brafman (II g.) — esinaine, Aino Kask (V-a prog.) ja Erika Vehre (III r.) — juhatusel liikmed.

Muusikaosakond on kaunistanud korraldatud õhtuid ja aktusi kahekordse kvarteti laulutekannete ja rohkete klaveripaladega ning aidanud kaasa üldürituste läbiviimisel.

Spordiosakond.

Spordiosakonna juhatusse kuuluvad: Niida Jürgenson (I g.) — esinaine, Erika Laur (I g.) ja Helgi Moorlat (I g.) — juhatusel liikmed,

Spordiosakond korraldas klassidevahelised võrkpallivõistlused, kus tuli üldvõitjaks V prog. naiskond.

On koostatud võrkpallinaiskond, mille harjutustund on igal esmaspäeval linna võimlas.

Spordiosakonna naiskond võitis 3. detsembril 1939 a. korraldatud võistlusel Pärnu Kaubanduskeskkooli naiskonda tagajärjega 2:0.

Niida Jürgenson
Spordiosakonna esinaine.

Noor mõtisklus.

Külm hingus mind haarab ja virgeks saab mõte,
mis lapsikult armastust maailmast otsis,
ja killuneb südame unelmakate,
mis usaldushelluses halbusi trotsis

Näen õuduses maailma mitmelist elu,
kus kauniduskatte all jõledust peitub.
On inimmass iilile alistuv lelu,
ta julmadest ihadest süda mul heitub!

Nüüd mehi taas tuhandeid maamulda vajub
ja veepõhja lastakse vara ja laevu...
Noor süda nii valusalt juhtunut tajub,
võib uppuda põhjata küsimuskaevu.

Ei teagi ju enam, mis uskuda võib veel,
kui püssikuul käsutas rahvaste radu
ja võimuihk sõjatuld lõõtsub veel leel,
kus vaenuleek kuulutab riikide kadu.

Kas uskuda sõnu, mis kõneldud üllalt
kui tegude õudusest tulvil on päevad?
Kas valedest, pettusist pole veel küllalt
ja hävitustööst, mille julmust kõik näevad?!

Miks vaikib nüüd raamat, mis kõneles armust
ja usust, kultuurist ning inimsusaatest?
Nii valus on näha küll kõik seda karmust
ja julmade tegude verd elu vaatest.

Taud maailma hinges ja haige ta keha,
on palavik see, milles krampides rappub?
Kas mõttetus kõik ja mis võikski veel teha,
kui sellistest löökidest hirmul kõik rappub?

Kuid ometi armastan kõike ja usun,
ehk hävinguõudus küll kohutas hetkeks,
et noortegi tööjõudu vajavad rusud,
kui tund tuleb kartmatuks elutööretkeks!

O-ü. A. Bliebernicht

õllefabrik
limonaaditööstus

Pärnus, S.-Jõe 10-12.

Telefon 146.

Pärnu Kirjastuse Ühisus

Raamatukauplus

Kalevi t. 39, tel. 19.

Koolitarbed
õpperaamatud.

Pärnu Päevalehe
trükikoda

Hommiku 4, tel. 3-25.

Kaotsad ja maitsekad
trükitööd.

≡ Metallitööstus ≡
A.-S. M. Seiler

Pärnus, Rääma tän.

Telefon 2-68.

Oskar Viegandt

Elektrotehnika. Foto.
Jalgrattad. Raadio.

Pärnus.

Kalevi 24

F-ma

Joh. Andrekson

Pärnus, Laidoneri tänav 4. Telefon 258.

Suurim ja valikurikkam

vööde, valmistööde, karusnahkade
jalanüüde ja nahakauplus Pärnus.

Kondiitriävi ja kohvik

Jul. Heerenberger

Asut. 1869. a.

Pärnus.

Vilmsi tän. 18.

Karl Vihmann'i valerik Pärnus,

Tallinna mnt. 7, telef. 2-45.

Villa- ja riidetööstus. Riiete värvimine ja keemiline puhastus

Saapaävi „Soliid“

Kalevi tän. 22, Pärnus.

Kullasepp ja
graveerija

J. MITT

Pärnus, Kalevi 32.

K-m.

G. Hansmann

Pärnus, Kalevi 37.

Daamide ja härrade
juuksetööstus Vaks

Kalevi 16, tel. 472.

MOE- JA PUDUKAUPlus
A. LAANE

PÄRNUS, KALEVI 20.

Raamatu- ja koolitarvetekauplus

H. KUBU

KALEVI TÄN. 51.

J. Raudsepp

Kullasepaäri ja -tööstus

PÄRNU,
KALEVI TÄN. 47.

Kuld-hõbe, ehted.
Kristall ja uushõbe lauatarbed.

„OLMA“ ja teised väärtuslikud šveitsi tasku- ja käekellad.

H. Graf

Majatarbed

Tallinna mnt. 1.

Mütsi-, valmisriiete- ja villaseriidekauplus

P. Kiviselg

Pärnus, Kalevi tän. 22.

Telef. 363

Ed. Raudsep'a
ajakirjanduse kontor

Välislehtede ja -ajakirjade müük.
Kalevi 32.

Jakob Vimm
Pagari- ja kondiitriäri.
                     Kohvik

Pärnus, Vilmsi 11.

A. Manner
Pudu ja riidekauplus

Tallinna mnt. 11 Pärnu.

Lilled, pärjad,
pruutkimbud
»MIMOSA«

Vilmsi 12. telef. 608.

Kübara-, moe- ja
kudumisäri
J. BIRNIK

Pärnus, Kalevi 28.

F-ma F. Jürgenson
Riide-, pudu- ja moeäri.

Pärnus, Tallinna mnt. 11.

Õpetajate kooperatiivühing

„Lüü”

Raamatu- ja kirjutusmaterjalikauplus

Pärnus, Kalevi t. 40.

Telefon 173.

Vennad Jeevik

Tallinna mnt. 17. Telefon 4-94.

Suurim valik omal alal Pärnus:

jalgrattaid, jalgrattaosi, raadioaparaate, reformvoodeid,
õmblusmasinaid, elektri- ja jahitarbeid, lastevankreid.

Jalgrataste parandustöökoda.

Riidekauplus A. Annus

Pärnus,
Kalevi tän. 25. Telefon 4-03.